

Departement Social Work

Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk

Krachten en drempels die deelnemers ervaren door de workshops van Artability in Thessaloniki (Griekenland).

Hille Hermans

Eindwerk aangeboden tot het bekomen

van het diploma bachelor sociaal werk

(maatschappelijk assistent)

Hasselt

Academiejaar 2014- 2015

Departement Social Work

Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk

Krachten en drempels die deelnemers ervaren door de workshops van Artability in Thessaloniki (Griekenland).

Hille Hermans

Eindwerk aangeboden tot het bekomen

van het diploma bachelor sociaal werk

(maatschappelijk assistent)

Hasselt

Academiejaar 2014- 2015

Voorwoord

Het uitwerken van dit eindwerk is voor mij de laatste stap naar het bachelor diploma. Na drie jaar kan ik dit leerrijk hoofdstuk stilaan afsluiten en een nieuwe pagina beginnen in mijn leven.

Ik wil graag iedereen bedanken die me de voorbije jaren heeft begeleid en gesteund doorheen dit hele proces. Als eerste wil ik het team van Antigone (Thessaloniki, Griekenland) bedanken. Zij gaven me de ultieme kans om een stage te doen in het buitenland. Ze hebben me hartelijk ontvangen en veel kennis bijgebracht doorheen mijn stageperiode. Dankzij al mijn collega's heb ik dit project kunnen verwezenlijken. Zij stonden altijd klaar om te vertalen en advies te geven.

Verder wil ik graag alle deelnemers van het Artability-project bedanken. Dankzij hun visies en begeleiding heb ik dit onderzoek kunnen uitvoeren.

Natuurlijk mag ik mijn familie ook niet vergeten. Ze hebben me gesteund doorheen mijn stage, tijdens het uitwerken van dit eindwerk, en natuurlijk doorheen deze drie jaren.

Ten slotte wil ik mijn eindwerkbegeleidster, mevrouw Reekmans, bedanken voor haar inhoudelijke en morele ondersteuning.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	6
1. Situering stageplaats: Antigone	7
1.1. Inleiding	7
1.2. Missie.....	7
1.3. Visie.....	7
1.4. Doelstellingen	8
1.5. Projecten en activiteiten	8
1.6. Artability	9
1.6.1. Project.....	9
1.6.2. Doelstellingen.....	10
1.6.3. Doelgroep.....	11
1.6.4. Workshops	11
2. Theoretische aspecten	13
2.1. Doelgroep: psychiatrische patiënten.....	13
2.1.1. Oorzaken.....	13
2.1.2. Behandeling	14
2.1.3. Preventie	14
2.2. Methodieken	15

2.2.1. Pedagogie van de onderdrukten.....	15
2.2.2. Ervaringsleren	15
2.2.3. Axioma's van Watzlawick	17
2.2.4. Systeembenadering.....	19
2.2.5. Roos van Leary	19
2.2.7. Presentie theorie van Baart	20
2.2.8. Theorie van maatschappelijke kwetsbaarheid	21
2.2.9. Groepsmaatschappelijk werk.....	22
2.2.10. De behoeftepiramide van Maslow.....	23
2.2.11. Empowerment	25
2.3. Deontologie.....	26
2.3.1. Dilemma	26
2.3.2. Beroepsgeheim en gedragscode	26
2.3.3. Afstand-nabijheid.....	27
3. Praktijk	28
3.1. Enquête	28
3.1.1. Waarom ben je aan het project begonnen?	28
3.1.2. Hoe kreeg je weet van dit project?.....	29
3.1.3. Wat vind je goed aan het aangereikte programma? Waar zou verandering in kunnen komen?.....	29
3.1.4. Wat waren jouw verwachtingen voor je begon aan het project? Zijn deze vervuld?	30
3.1.5. Heb je jouw contacten kunnen uitbreiden?	30

3.1.6. Wat vind je van de aangereikte infrastructuur en materiële middelen voor Artability?	30
3.1.7. Wat vind je van de begeleiding?	30
3.1.8. Wat wil je bereiken binnen het Artability-project? Vind je dat er voldoende steun en middelen zijn binnen de groep om dit te kunnen bereiken?	30
3.1.9. Zou je het project verder willen zetten na de einddatum?	31
3.1.10. Wat heeft het project veranderd in uw leven?	31
3.2. Dagboek	32
1 april 2015	32
15 april 2015	33
22 april 2015	33
29 april 2015	34
3.3. Conclusies	35
3.4. Aanbevelingen	36
4. Kritische visie	38
5. Slot	45
6. Bronnenlijst	46
7. Bijlage	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Resultaten enquête	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Inleiding

Na mijn studies maatschappelijk werk te hebben afgerond aan de VSPW te Hasselt, wilde ik graag verder doen voor mijn bachelor diploma. Ik was ontzettend onzeker toen ik in september startte aan de opleiding Social Work. Ik wist niet wat me te wachten stond, maar ik had nooit durven dromen dat het zo positief zou uitdraaien.

In maart 2014 besloot ik om mijn laatste jaar stage in het buitenland te doen. Ik twijfelde of het zou lukken, maar uiteindelijk kreeg ik de kans om stage te lopen binnen de organisatie 'Antigone' in Thessaloniki, Griekenland.

Ze kozen ervoor om mij in het Artability-project te plaatsen, omwille van tekenlessen die ik heb gevolgd, mijn basic Grieks en mijn ervaring met psychiatrische patiënten. Binnen het project proberen ze mensen met een beperking te bereiken, die door middel van kunstworkshops nieuwe vaardigheden leren ontdekken.

Het Artability-project loopt sinds enige tijd. Vanuit de organisatie wilden ze polsen of de deelnemers tevreden zijn, welke effecten de workshops hebben en hoe ze toekomst van het project zien. Ik kwam in een warme groep terecht die me met open armen verwelkomde. Ik wil graag hun visie weten via interviews. Ik merkte echter al snel dat mijn Griekse woordenschat onvoldoende uitgebreid was, dus schakelde ik over naar een schriftelijke enquête: "Welke krachten en drempels ervaren deelnemers door de workshops van Artability in Thessaloniki?"

Via dit project wil ik onderzoek doen naar de beleving van de deelnemers binnen het Artability-project. Hoe hebben ze het tot nu toe ervaren en waar willen ze in de toekomst naar toe?

Ik hoop dat ik in dit eindwerk een goed beeld kan scheppen van de ervaringen en de resultaten van de deelnemers aan dit project. Dit eindwerk kan een kritische reflectie van de werking van Antigone betekenen en een aanzet tot nadenken geven hoe in uiterst moeilijke omstandigheden tot nog resultaten behaald kunnen worden.

1. Situering stageplaats: Antigone

1.1. Inleiding

Antigone – Informatie en Documentatiecentrum over Racisme, Geweld, Ecologie en Vrede - is een niet-gouvernementele en non-profit organisatie, met zetels in Thessaloniki en Athene (Griekenland). De organisatie, gestart in 1993, richt zich op het naleven van de rechten van de mens. Ze bieden er informatie en organiseren allerhande projecten om de levensomstandigheden en –kwaliteit van bepaalde kwetsbare groepen te verbeteren. Groepen als deze kunnen vaak te maken krijgen met discriminatie op diverse levensdomeinen: migranten, vluchtelingen, mensen met een beperking, gevangenen, homoseksuelen, werklozen, vrouwen, jongeren, ... (Antigone, 2012, p. 1)

De projecten worden zowel op nationaal als internationaal vlak opgesteld, waarbinnen Antigone partner of coördinator kan zijn. Hierbij krijgen ze vooral financiële steun van de Europese Unie. Vanuit de Griekse overheid is alle financiële ondersteuning stil gevallen.

1.2. Missie

Antigone focust zich op de organisatie van activiteiten om gelijke kansen te bieden, om discriminatie, gebaseerd op sekse, ras, nationaliteit, (sociale, mentale, fysieke) beperkingen, kleur, religie, leeftijd, seksuele voorkeur, ... tegen te gaan. Hun missie is om solidariteit te creëren en mensen te empoweren om actief deel te nemen aan sociale, economische en culturele activiteiten. Daarnaast proberen ze ook een breed publiek bewust te maken van allerlei problemen rond en de impact van racisme, discriminatie, geweld en milieuproblematieken. (Antigone, 2014, p. 1)

1.3. Visie

De visie van Antigone vertrekt vanuit het organiseren van acties voor verschillende kwetsbare groepen. Ze starten vanuit de noden van de doelgroep, via directe contacten en kijken naar hun dagelijkse behoeftes. Vanuit deze realiteit probeert men individuele doelstellingen op te zetten die voldoen aan de verwachtingen van de cliënt. De activiteiten richten zich op gelijkheid, interactie en vereniging van verschillende doelgroepen, om gelijke participatie te verwezenlijken binnen een breder sociaal en cultureel werkveld. (Antigone, 2014, p. 1)

1.4. Doelstellingen

Binnen dit luik focust de organisatie zich op een brede waaier van doelstellingen. In eerste instantie probeert Antigone mensen bewust te maken van allerhande problematieken binnen de samenleving, waarmee bepaalde doelgroepen geconfronteerd worden. Dit doet Antigone aan de hand van educatieve en sensibiliserende projecten, om verandering teweeg te brengen op sociaal en politiek vlak. Integratie en gelijke kansen voor alle mensen zijn de hoofddoelstellingen. Dit wil Antigone bereiken door verschillende doelgroepen actief te laten deelnemen aan activiteiten en respect en solidariteit te promoten voor diversiteit binnen deze maatschappij. (Antigone, 2014, p. 1)

1.5. Projecten en activiteiten

Antigone werkt samen met partners, zowel binnen als buiten Griekenland, maar vooral binnen de Europese Unie. Dit zijn vaak non-profit organisaties waaraan verschillende experts meewerken zoals sociologen, antropologen, advocaten, psychiaters, ... Op de eerste plaats vertrekt Antigone vanuit een brede waaier van financiële middelen (subsidies) die aangeboden worden door de EU. Met de regelmaat van de klok dient Antigone gemotiveerde projectaanvragen in met een uitgebreide inhoudsbeschrijving en vermelding van de meewerkende partners. Er wordt ook uitleg gegeven over de doelstellingen die Antigone wil bereiken en hoe ze deze stap voor stap zullen verwezenlijken. Indien ze groen licht krijgen hiervoor, zal de EU dit financieren en van dichtbij verder opvolgen.

De projecten kunnen zeer breed gaan. Allereerst worden integratie bevorderende activiteiten georganiseerd die elke vorm van uitsluiting tegen gaan. In het verleden hebben de medewerkers van Antigone reeds verschillende doelgroepen bereikt via deze projecten: ouderen, Roma-zigeuners, mensen met een beperking (zowel mentaal als fysiek), mensen van verschillende nationaliteiten, ...

Onlangs werd er een tweejarig project afgesloten waarbij ze de contacten wilden bevorderen met Roma-jeugd. Na verschillende bijeenkomsten met Roma-jongeren hebben ze een film gemaakt over enkele van hen. Het doel was om een beter beeld te krijgen van de leefwereld en om dit te tonen aan het beleid, andere organisaties, ... Tijdens dit project kwamen veel stereotypen naar boven, maar konden misverstanden op een interactieve manier opgehelderd en verklaard worden. Het project is zo goed verlopen, dat ze er een vervolg aan willen breien.

Naast het bereiken van bepaalde kwetsbare doelgroepen, is het ook van groot belang om de gehele Griekse bevolking bewust te maken van bepaalde problematieken. Eén van de projecten die momenteel loopt is 'Schools For Change'. Verschillende medewerkers gaan dagelijks langs bij diverse scholen in Thessaloniki en omgeving om op een interactieve manier leerlingen tussen 6 en 16 jaar kennis te laten maken met de rechten van de mens, antiracisme en -pesten, gelijkheid tussen man en vrouw, ... Kinderen leren hun beeld te verbreden door middel van inleefspellen en groepsgesprekken. Het project loopt sinds twee jaar en is een succes: voor de directe toekomst is de agenda volledig volgeboekt!

Er worden ook projecten van kortere duur opgezet, zoals educatieve seminars of interactieve workshops. Hierbij focussen de medewerkers zich zowel op doelgroepen, als beroepskrachten die in het werkveld staan. In het verleden werden seminars en workshops gehouden rond vrouwen in gewelddadige situaties, verslaafden, gevangenen, mensen met beperkingen, ... In de toekomst staat een zevendaagse workshop op het programma om beroepskrachten in het werkveld en andere geïnteresseerden kennis te laten maken met de rechten van de mens en hen te helpen met het opzetten van acties.

Om dit allemaal te kunnen verwezenlijken is natuurlijk enige kennis nodig over de doelgroepen. Er dient het nodige onderzoek vooraf gedaan te worden, alvorens te starten. Indien er niet voldoende informatie beschikbaar is, kan Antigone zelf een onderzoek opstarten met de vele partners binnen de organisatie: advocaten, psychologen, psychiaters, project managers, ... Na het uitwerken van een project kunnen er ook verschillende resultaten naar voren komen. Deze tracht Antigone samen te brengen en te publiceren. Doorheen de jaren heeft Antigone de nodige statistieken en rapporten kunnen opstellen. Derden kunnen beroep doen op Antigone, zij beschikken over een breed gamma aan informatie over onderwerpen zoals racisme, migratie, geweld, ... (Antigone, 2014)

1.6. Artability

1.6.1. Project

Artability is één van de projecten die op dit moment met de steun van de Europese Unie loopt binnen Antigone. Twee jaar geleden zijn medewerkers, samen met de partnerlanden, begonnen met het mobiliseren en motiveren van mensen met een beperking. Ze wilden een leergroep opstarten met mensen die activiteiten wilden doen rond kunst. Het doel was om nieuwe technieken en methodieken te leren, maar voornamelijk om hun eigen capaciteiten te ontdekken. In eerste instantie wilden ze mensen met een beperking, zowel mentaal als lichamelijk, uitnodigen. Uiteindelijk koos

Antigone, in samenspraak met de partnerlanden, om de doelgroep af te bakenen naar mensen met een psychiatrische problematiek. De andere partners zouden zich focussen op een doelgroep met een mentale en lichamelijke beperking.

Bij het opzetten van het project, zijn ze vertrokken vanuit de visie dat mensen met een beperking veel ervaring en kennis hebben, waarvan zijzelf en anderen nauwelijks van op de hoogte zijn. Ze worden door de maatschappij vaak als onbekwaam beschouwd, maar via dit project willen de medewerkers het tegendeel bewijzen. Via een pedagogische benadering willen ze de groep samenbrengen en hun individuele ontplooiingskansen vergroten. Het is niet de bedoeling dat ze zich gaan focussen op de psychologische problemen. Het is geen echte 'art therapy', maar eerder om talenten te leren ontdekken. De medewerkers hebben bewust niet voor 'art therapy' gekozen, omdat ze een zeer laagdrempelig project wilden organiseren. Het focust zich ook te zeer op de problematiek. Daarnaast is dit eerder weggelegd voor psychiatrische instellingen.

Voor dit project, werken ze samen met volgende partners: Tlab (Italië), Valakupiai Rehabilitation Centre (Litouwen) en Galician Confederation of People with Disabilities (Spanje). Op 1 januari 2014 is het officieel van start gegaan. Er worden wekelijks twee uur durende bijeenkomsten gehouden binnen de kantoren van Antigone. De groep bestaat uit een vijftiental personen, die wekelijks begeleid worden door een leerkracht, psycholoog, psychiater en enkele assistent-psychologen. Het project zal in december 2015 eindigen, gevolgd door een tentoonstelling van alle kunstwerken die tijdens deze twee jaar gemaakt zijn. (Grigoriou, 2014, p. 1)

1.6.2. Doelstellingen

Via de wekelijkse bijeenkomsten wil Antigone verschillende doelstellingen bereiken. In eerste instantie willen ze de mensen met een beperking samenbrengen om te participeren als groepslid in een gelijkwaardige gemeenschap. Hier kunnen ze zowel zelfstandig als in groep hun steentje bijdragen. Dit helpt hen om hun zelfvertrouwen te vergroten op vlak van eigen capaciteiten en mogelijkheden.

Een tweede doel is om de participatiemogelijkheden van de doelgroep aan de samenleving te vergroten. Ze worden vaak gestigmatiseerd door de maatschappij, wat er voor kan zorgen dat ze zich terugtrekken. Via dit project engageren ze zich tot culturele, recreatieve en beroepsmatige activiteiten. Ze proberen dit op een zeer laagdrempelige manier te verwezenlijken. Iedereen kan er vrij binnen en buiten stappen. Gelijkwaardigheid is een zeer belangrijk begrip binnen het project, zowel tussen deelnemers als hulpverleners. Er is bewust gekozen voor familiere omgangsvormen

tussen de groepsleden en medewerkers. Ze gaan op een vlotte manier met elkaar om, waardoor de leden minder het gevoel krijgen dat het om een hulpverleningsrelatie gaat.

Op het einde van het project willen ze een handboek ontwerpen waar, naast een theoretisch kader, de gebruikte methodes uitgewerkt zijn. Ze proberen een analyse te maken over de geboekte vooruitgang en dit om te zetten in cijfers.

In eerste instantie trachten de deelnemers hun eigen mogelijkheden te ontdekken. De medewerkers proberen dit echter door te trekken naar een ander niveau. Ze willen de mensen engageren om hun capaciteiten in de toekomst te gebruiken, ook na het einde van het project, bijvoorbeeld bij de zoektocht naar werk. Daarnaast wil men zich niet enkel focussen op de persoon, maar ook op zijn familie en leefomgeving. Ze worden actief betrokken tijdens het hele proces en in de workshops. (Grigoriou, 2014, p. 2)

1.6.3. Doelgroep

Aanvankelijk werden verschillende personen met een mentale of fysieke beperking geselecteerd om deel te nemen aan het project. Uiteindelijk is er een groep overgebleven met een psychiatrische problematiek en achtergrond.

De meesten van hen zijn behandeld in een psychiatrisch ziekenhuis, werkloos en ontvangen een uitkering. Hun financiële situatie maakt de toestand absoluut niet gemakkelijk. De leeftijd van de groep ligt tussen de 35 en 50 jaar oud en er zijn evenveel mannen als vrouwen. Er zijn 22 ingeschreven participanten doorheen het hele project. Wekelijks zijn er een tiental personen aanwezig tijdens de workshops.

Hun ziekte heeft voor vele problemen gezorgd op emotioneel, sociaal en cognitief vlak. Ze worden beperkt op vele vlakken in het dagdagelijkse leven zoals werk en uitgebreide sociale contacten. Ze worden gestigmatiseerd door de maatschappij en krijgen minder kansen op de arbeidsmarkt. Dit zorgt voor nog meer isolatie, lager zelfvertrouwen en in sommige gevallen tot herval. (Grigoriou, 2014, p. 3)

1.6.4. Workshops

Het doel van het project is mensen samen te brengen en te vormen door middel van workshops. Dit trachten ze te bereiken door wekelijkse, twee uur durende bijeenkomsten te houden waarbij mensen in groep actief bezig kunnen zijn rond kunst. Een leerkracht kan hen hierbij begeleiden door hen tips en opdrachten te geven. De deelnemers zijn vrij om dit op te volgen. Er wordt maandelijks een ander thema uitgekozen dat ze verder uitwerken. De leerkracht probeert allerlei technieken en stijlen (popart, kubisme, ...) bij te brengen. De groep leert hierbij ook technieken zoals schaduwen maken, perspectief

tekenen, vergrotingen, Tijdens de oefeningen werken ze met verschillende materialen: kleurpotloden, verf, voorwerpen, oliekrijt, houtskool, ... Naast de tekensessies wisselen ze af met educatieve activiteiten zoals uitstappen naar musea, kennismaking met andere artiesten of films bekijken.

De groepssessies zitten nu, bij het uitschrijven, in een fase waar ze elkaar beter kennen en waar ze de technieken al goed onder de knie hebben. Ze hebben de vrijheid om zich volledig over te geven aan hun artistieke keuzes qua stijlen en materialen.

Binnen de sessies heerst er een sterke en warme groepsband. Leden ondersteunen elkaar en zijn oprecht geïnteresseerd in het werk van hun collega's. Indien er zich een nieuw lid aanmeldt, zal deze ook onmiddellijk in de groep verwelkomd worden. (Grigoriou, 2014, p. 7)

2. Theoretische aspecten

2.1. Doelgroep: psychiatrische patiënten

De doelgroep binnen het Artability-project wordt gevormd door personen met een psychiatrische problematiek. Antigone richt zich tot kwetsbare groepen binnen de maatschappij, om hun rechten te beschermen en mee te laten participeren in deze wereld. Door hun beperking, hebben ze grotere kans om gediscrimineerd te worden of om niet mee te kunnen.

Er zijn verschillende invalshoeken om te bepalen of iemand psychisch gestoord is. Als eerste kan een persoon afwijkend gedrag vertonen dat niet voldoet aan de heersende norm. Dit kan veroorzaakt zijn door biologische, psychologische of sociale factoren. Bij de biologische factoren kun je een afwijking vaststellen in het biologische apparaat b.v. een afwijkende anatomie. Als tweede kan bij de psychologische factor het gedrag hinderlijk zijn door angsten of tekortschieten in bepaalde functies zoals aandachtproblemen. Ten derde is er het sociaal aspect, wanneer het gedrag afwijkt van het normale verwachtingspatroon zoals tegen zichzelf praten op straat.

Wanneer is iemand psychisch gestoord? Een persoon kan deze diagnose krijgen als dit zijn gezondheid in het gedrang brengt. Je kunt de psychische stoornis bekijken vanuit een ziekte concept. Men spreekt van psychisch gestoord als de persoon en zijn omgeving onder de omstandigheden lijdt en je het ziektebeeld wetenschappelijk kunt bevestigen vanuit de DSM. De 'Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders' is een internationaal handboek dat als leidraad wordt gebruikt om psychische diagnoses vast te stellen.

Ten slotte kan de ziekte ontstaan door een aanpassingsstoornis. Dit kan tot stand komen wanneer een persoon geen evenwicht kan vinden met de draagkracht en –last in zijn leefwereld. De stoornis kan intern zijn door b.v. de aanleg van de persoon, of extern door de druk van de omgeving. (De Decker, 2014)

2.1.1. Oorzaken

Er kunnen verschillende oorzaken zijn waarom iemand de diagnose van een psychische stoornis krijgt. Als eerste zijn er de voorbeschikkende factoren. De persoon kan over een zekere kwetsbaarheid beschikken om een psychische stoornis te ontwikkelen. Soms

kunnen psychische, omgevings- en/of somatische factoren een stoornis uitlokken. Denk maar aan drugs die een psychose kunnen veroorzaken. Als laatste zijn er de bevestigende factoren die het disfunctioneren in stand houden of net versterken. Dit disfunctioneren heeft dan weer impact op de omgeving, wat voor nieuwe ontwikkelingen zorgt. Een persoon met een psychose kan zich bijvoorbeeld terugtrekken uit de omgeving, maar de isolatie kan de psychose versterken. (De Decker, 2014)

2.1.2. Behandeling

De psychiatrische patiënt kan de diagnose krijgen met een tijdelijk of langdurig ziektebeeld. Het kan zeer plots en acuut opkomen, maar het kan ook chronisch zijn. Maar hoe gaat men het behandelen? Er wordt een behandeling ontworpen om de stoornis te doen verdwijnen, te verminderen of de gevolgen te beperken. De interventie kan op verschillende vlakken gebeuren: biologisch (medicatie), psychologisch (psychotherapie), sociaal (maatschappelijke ondersteuning). Deze vormen kunnen dan weer ambulante of residentieel toegepast worden. (De Decker, 2014)

2.1.3. Preventie

Psychische stoornissen komen reeds vele eeuwen voor. De visie en behandeling veranderen met de jaren. De laatste decennia willen hulpverleners ook preventief te werk gaan. Er kunnen algemene maatregelen opgesteld worden voor bepaalde doelgroepen of een gehele bevolking om het disfunctioneren te voorkomen of minimaal te houden.

Bij primaire preventie gaan hulpverleners onderzoek doen naar een ziektebeeld om actie te ondernemen naar de toekomst toe. Secundaire preventie focust zich op het vroeg ingrijpen. Er worden algemene maatregelen of methoden ontwikkeld om disfuncties zo snel mogelijk te ontdekken. Hoe vroeger de hulpverlening kan ingrijpen, hoe sneller ze een behandeling kunnen starten. Wanneer mensen niet meer kunnen genezen, zullen hulpverleners de tertiaire preventie toepassen. Hierbij gaan ze de verwachtingen aanpassen om terugval van de persoon te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld door een goed actieplan op te zetten wanneer de persoon terug in de maatschappij gaat integreren. (De Decker, 2014)

2.2. Methodieken

Met groepen werken is altijd een grote uitdaging. Je hebt een bepaald doel voor ogen en moet rekening houden met verschillende aspecten om iedereen tot zijn recht te laten komen in de groep. Ook vanuit Antigone vertrekken ze vanuit bepaalde visies en methoden om de doelgroep te benaderen. Deze worden verder toegelicht.

2.2.1. Pedagogie van de onderdrukten

Paulo Freire, geboren in Brazilië, deed in de jaren '60 van de vorige eeuw een systematisch onderzoek rond ongeletterdheid. Dit leidde stilaan tot 'de methode van Freire', waar hij in 1962 algemeen coördinator werd voor het 'nationaal plan voor alfabetisering van volwassenen'. Het plan werd destijds niet aanvaard door rechtse kringen. Na een staatsgreep werd het plan opgedoekt en werd Freire verbannen uit Brazilië.

Freires pedagogie vertrekt vanuit de vaststelling dat onderdrukten in een 'cultuur van zwijgen' leven. Ze hebben geen enkel motief om te leren lezen of schrijven. Hierdoor ontstaan, door het analfabetisme, een 'cultuur van zwijgen', wat onderdrukking tot gevolg heeft. De mensen kunnen enkel bevrijd worden uit dit fatalistisch zwijgen als er een bewustmakingproces op gang gezet wordt.

Dit proces kunnen ze op gang brengen door in dialoog te gaan. Er worden leervragen opgesteld rond de levenssituatie van de persoon. Het 'eigen woord' van de leerling wordt ontdekt en men gaat hierover reflecteren. Tijdens dit proces gaan ze ook na welke mechanismen en structuren de onderdrukking veroorzaken. De dialoog is het belangrijkste aspect binnen de essentie van het mens zijn.

De alfabetisering is dus van groot belang in het bewustwordingsproces. De mensen leren reflecteren, handelend op te treden en niet louter te volgen en dingen te ondergaan. Het is een voortdurend proces waarbij reflectie en actie elkaar afwisselen. De leerkracht zal zijn 'leerlingen' gedurende het hele proces bijstaan om te zoeken naar het zinvolle woord dat betekenis geeft aan hun bestaan. (De Vriendt, 2010)

2.2.2. Ervaringsleren

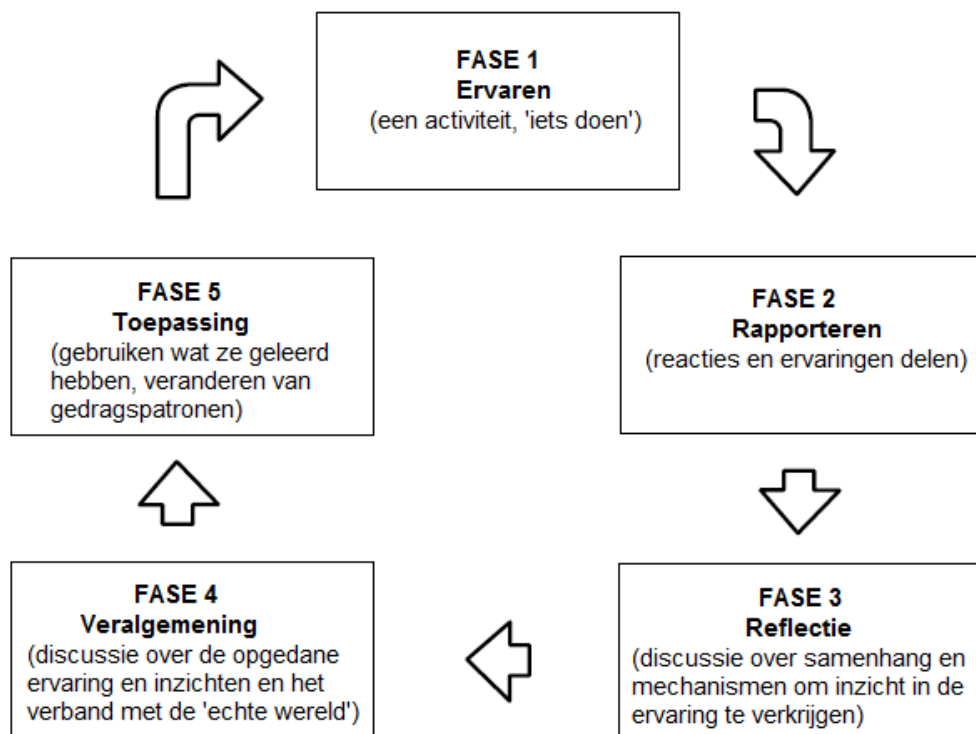
Antigone organiseert vele workshops om een bewustwordingsproces te creëren bij hun deelnemers. De methode die ze hiervoor gebruiken heet 'the non-formal educational approach' of het 'niet-formele benadering/ervaringsleren'.

Bij het ervaringsleren maken ze gebruik van een educatieve benadering waarbij deelnemers hun vaardigheden kunnen uitbreiden, zowel op persoonlijk als sociaal vlak. De nadruk ligt hier op het ontwikkelen van verschillende competenties, zodat de deelnemers actiever kunnen participeren in deze maatschappij en opkomen voor eigen rechten en die van anderen.

In dit proces vertrekken de spelers vanuit kennis, opinies en ervaringen die ze reeds hebben. Deze basis wordt gebruikt om nieuwe ideeën te ontdekken. Er worden discussies opgezet om van elkaar te leren. Uiteindelijk wordt de opgedane kennis omgezet naar kleine en simpele acties om verandering teweeg te brengen.

Bepaalde competenties kunnen enkel door ervaring aangeleerd worden: kritisch denken, opkomen voor bepaalde rechten, tolerantie en respect. Organisatoren willen door middel van de activiteiten de deelnemers aanmoedigen te denken, te voelen en te handelen.

De methodologie van het ervaringsleren is gebaseerd op een leercyclus met vijf fasen.

Afbeelding nr. 1

(Kompas, Een handleiding voor mensenrechteneducatie met jongeren, 2001)

Bij ervaringsgericht leren worden verschillende activiteiten georganiseerd, die bovenstaande fasen zullen doorlopen. (Afbeelding nr. 1) In de eerste fase wordt het programma voorgesteld en uitgevoerd. Tijdens de tweede fase kunnen deelnemers

rapporteren. Na de activiteit mogen ze hun reacties en ervaringen delen met de rest van de groep en de begeleiding. Vervolgens is er de reflectie. In deze derde fase gaan ze discussiëren over de samenhang en mechanismen om inzichten te verkrijgen in de ervaringen die ze hebben opgedaan tijdens de activiteit. Aansluitend gaan de deelnemers na hoe ze deze kennis kunnen weerspiegelen naar de 'echte wereld'. Eenmaal ze verbanden kunnen leggen, schakelen ze over naar concrete acties. In fase vijf gaan ze kijken welke opties ze hebben om de opgedane kennis te gebruiken en gedragspatronen te veranderen.

De activiteiten kunnen soms gezien worden als 'spelletjes', maar het is de bedoeling dat de deelnemers op een doelmatige manier educatieve doelen bereiken. Het is daarom van groot belang dat de vijf fases doorlopen worden.

Van de begeleiding wordt dan weer verwacht dat ze een participatieve houding aannemen en verschillende technieken gebruiken tijdens deze activiteiten. Er kunnen vele technieken toegepast worden, gaande van brainstorming tot rollenspelen.

Antigone maakt veel gebruik van deze techniek, zowel binnen hun educatieve workshops in de scholen als in het Artability-project. Bij het 'Schools For Change' project worden er rollenspelen en groepsgesprekken georganiseerd om de leerlingen bewust te maken van bepaalde problematieken zoals racisme en pesten. Ook binnen het Artability-project werd dit toegepast. In de beginfase deden ze allerlei activiteiten om elkaar te leren kennen, ervaringen te delen en nieuwe doelen op te stellen. Vanuit de opgedane kennis konden ze verder werken aan hun eigen toekomst. (Kompas, 2001)

2.2.3. Axioma's van Watzlawick

We staan dagdagelijks in contact met andere mensen om ons heen. Hetzelfde geldt voor Antigone, waar ze proberen om de mensen bij elkaar te brengen en hen mee te laten participeren in deze maatschappij. Het samenbrengen van verschillende groepen is niet altijd even gemakkelijk. Daarom is het belangrijk om een analyse te maken over hoe mensen met elkaar communiceren, om van daaruit verder te werken.

Communicatie begint met de axioma's van Watzlawick. Als eerste vinden we het axioma 'je kan niet niet beïnvloeden, je kan niet niet beïnvloed worden'. Binnen Antigone zijn ze zeer bewust bezig met de benadering van mensen. Ze proberen zo laagdrempelig mogelijk te werk te gaan, om zo veel mogelijk mensen te bereiken. Het doel is om contact te krijgen met de doelgroep, een vertrouwensrelatie uit te bouwen, invloed uit te oefenen en een veranderingsproces te weeg te brengen.

Vervolgens is het axioma 'mensen beïnvloeden met en vooral zonder woorden'. Antigone streeft naar een beïnvloedingsproces. Dit doen ze door communicatie, maar ook door allerlei activiteiten te organiseren die verandering met zich mee brengen. De gesprekken tijdens de bijeenkomsten bepalen de digitale communicatie. De manier waarop we iets zeggen, vertelt iets over de analoge communicatie. Ook hier hechten ze veel belang aan, omdat het ervoor zorgt dat de mensen zich veilig voelen en blijven terugkomen. Ze streven naar een zeer laagdrempelige hulpverlening, waardoor ze een zeer open houding aannemen.

'Mijn waarheid is niet de waarheid' is het derde axioma. Antigone komt in contact met verschillende doelgroepen. Daarom is het van belang om open te staan voor andere visies. Mensen hebben verschillende ervaringen meegemaakt en het is goed om je daar bewust van te zijn. Je kunt je eigen visie hebben, maar deze waarheid is niet de ultieme waarheid. Het is daarom aan te raden om open te staan voor nieuwe verhalen en hieruit te leren.

Daaropvolgend het vierde axioma: 'Communicatie heeft een aantal niveaus of lagen van betekenis'. Tijdens een communicatieproces wordt er ook informatie tussen de regels door gezegd. Dit geeft aan dat communicatie verschillende betekenislagen heeft: inhoudelijke, relationele en contextuele laag. De inhoudelijke laag gaat over wat we zeggen of doen. De relationele beschrijft hoe we iets zeggen of doen, al dan niet bewust. Hier gaat het over de metacommunicatie: de communicatie over de communicatie. De informatie zit 'tussen de regels in'. En ten slotte heeft de context iets te maken met de manier waarop we communiceren: waar, in wiens aanwezigheid, op welk moment, ... Al deze elementen bepalen hoe de betekenis van je boodschap overkomt.

Binnen Antigone proberen ze deze manier van communicatie aan te passen aan hun doelgroep: jongeren, mensen met een beperking, het beleid, ...

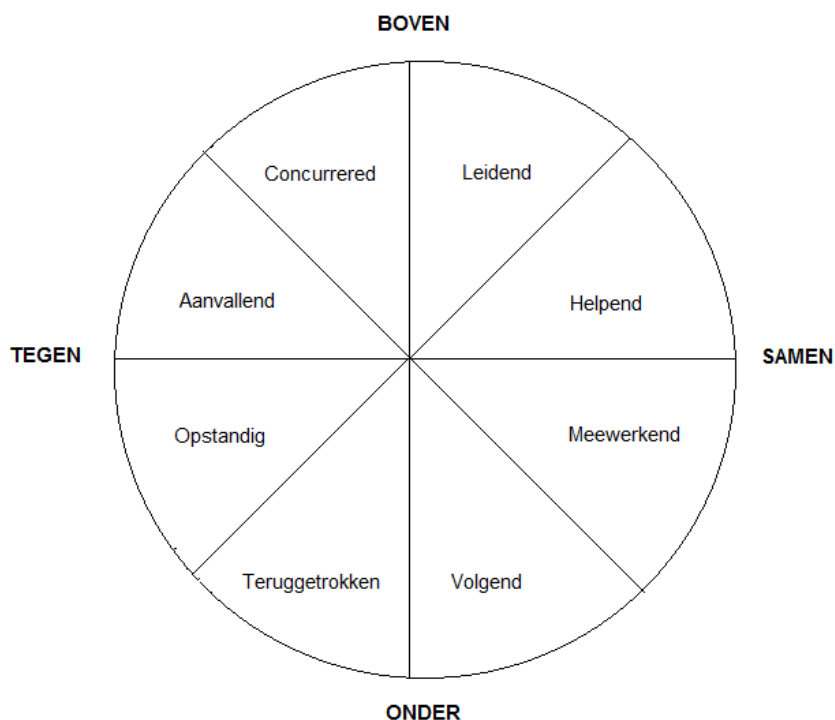
Als laatste axioma is er het volgende: 'Elke relatie moet zichzelf definiëren, ik ontwerp altijd mee aan een relatie.' Dit zegt iets over de personen die deelnemen aan de relatie. Als je dieper gaat inzoomen op de relatie, kun je zien wie welke rol inneemt. Personen kunnen akkoord gaan met hun positie, anderen willen dan weer liever de leiding nemen. Nog anderen nemen een afwachtende houding aan, zien elkaar als gelijken of hebben een vertekend beeld van hun eigen positie. Antigone probeert te streven naar een transitieve relatie binnen de projecten. Er is geen sprake van strijd, maar collegialiteit. Ze willen dat er gelijkheid is tussen leider en volgers, een goede wisselwerking en dat ze elkaar kunnen aanvullen. (Daniëls, 2012)

2.2.4. Systeembenadering

Antigone bereikt een doelgroep die vaker moeilijkheden ervaart binnen deze maatschappij. Om hen te benaderen, is er kennis nodig van hun leefwereld. Daarom is het van belang om te vertrekken vanuit de systeembenadering. Zo kan Antigone de doelgroep bereiken en verder begeleiden.

Vanuit de systeembenadering kunnen we zien dat mensen zich trachten te handhaven, in wisselwerking met hun omgeving. Ze zoeken hier een evenwicht in. Je kunt de persoon met zijn omgeving rangschikken in verschillende delen die met elkaar samenhangen en elkaar beïnvloeden. Een belangrijk aspect is het gezin of de familie. De begeleiders van het Artability-project proberen ook de familie te betrekken bij de workshops van de deelnemers. Zo krijgt de begeleiding een beter beeld over de leefwereld en kunnen ze meer ondersteuning en evenwicht bieden aan het hele systeem. (Matteus, 2014)

2.2.5. Roos van Leary

Afbeelding nr.2
(Roos van Leary, De Vriendt, 2010)

Binnen de roos van Leary wordt het betrekkningsniveau van communicatie besproken. (Afbelding nr. 2) Het model onderscheidt acht verschillende communicatieve stijlen. Als mensen samenwerken in een groep kun je bepaalde typerende gedragingen onderscheiden. Dit gedrag hangt af van welke invloeden de groepsleden op elkaar

uitoefenen en hoe persoonlijk of afstandelijk de leden met elkaar omgaan. Er heerst dus een wisselwerking en via deze roos wilt Leary bespreken hoe bepaalde sociale processen verlopen. De groepsleden leren over hun eigen functioneren en hoe ze dit kunnen aanpassen aan de groep.

Volgens Leary verloopt ieder menselijke gedrag via twee assen: de horizontale as 'dominantie-afhankelijkheid' en de verticale 'agressie-samenwerking'. Combinaties van beiden kunnen tot verschillende gedragingen leiden. Dominant agressief gedrag kan concurrerend of aanvallend zijn, dominant samenwerkend gedrag kan leidend of helpend zijn. Afhankelijk samenwerkend is meewerkend of volgend, en ten slotte kan afhankelijk agressief opstandig of teruggetrokken zijn. Iedereen heeft bepaalde gedragingen die in de roos voorkomen, de één kan iets meer op de voorgrond komen dan de anderen.

De gedragingen binnen de roos van Leary kunnen symmetrisch of complementair zijn. Het is symmetrisch wanneer een bepaald gedrag dezelfde gedragingen uitlokt bijvoorbeeld samenwerkend gedrag roept samenwerkend gedrag op. Anderzijds kan het complementair zijn wanneer het het tegengestelde oproept: dominant gedrag roept afhankelijkheid op.

Het gedrag dat de groepsleden verkiezen hangt af van de situatie, het doel en de rest van de groepsleden. Ze passen zich als het ware aan. In goed functionerende groepen kun je alle vormen van gedragingen terugvinden, dit is nodig om de groepsdoelstellingen te bereiken. Het zorgt voor het nodige evenwicht. (De Vriendt, 2010)

2.2.7. Presentie theorie van Baart

In 2001 schreef Professor Baart zijn presentietheorie waarbij hij zich baseerde op dagboekverslagen van buurtpastores (lekenhulpers). Zij kwamen in hun parochie dagelijks in contact met de meest kwetsbaren in de buurt. Professor Baart heeft het over 'sociaal overbodigen'. Volgens hem worden ze zo beschouwd door de samenleving en zo voelt deze doelgroep zich ook. Ze hebben de indruk dat ze nergens bij horen. De buurtpastores kwamen in contact met deze mensen via pleintjes, op straat, door bij hun thuis te gaan, in de gevangenis, ...

Baart gaf volgende definitie aan presentie: *“Een praktijk waarbij de zorggever zich aandachtig en toegewijd op de ander betreft, zo leert zien wat er bij die ander op het spel staat – van verlangens tot angst – en die in aansluiting daarbij gaat begrijpen wat er in de desbetreffende situatie gedaan zou kunnen worden en wie hij/zij daarbij voor de ander kan zijn. Wat gedaan kan worden, wordt dan ook gedaan. Een manier van doen, die slechts verwezenlijkt kan worden met gevoel voor subtiliteit, vakmanschap, met praktische wijsheid en liefdevolle trouw.”* (BAART, A., Een theorie van presentie, 2004, p. 918)

De presentiewerker probeert een relatie aan te gaan met de doelgroep, om zo te weten te komen wat voor hen van belang is. Eens er een aansluiting is, kunnen de presentiewerker en doelgroep verder kijken welke mogelijkheden er zijn. Er wordt aandacht besteed aan het verhaal van de mensen, de hulpverlener gaat hier mee aan de slag. De presentiewerker richt zich voornamelijk op betrokkenheid naar de doelgroep. (Baart, 2004)

Antigone wil dezelfde doelen nastreven. Ze willen zich onderdompelen in de wereld van de doelgroep en betrokkenheid tonen in zowel problematische als niet-problematische aspecten. Antigone wil zich niet enkel focussen op problematieken, maar de doelgroep mobiliseren om op te komen voor eigen rechten. Ze houden rekening met het ritme van de mensen. Ten slotte zijn ze niet gebonden aan strenge, methodische voorschriften. Ze willen zeer laagdrempelig werken en richten zich eerder op een sociaal-cultureel aanbod.

2.2.8. Theorie van maatschappelijke kwetsbaarheid

Antigone focust zich voornamelijk op mensen die kwetsbaar zijn binnen de maatschappij. De organisatie probeert contacten te leggen met hen en samen voor hun rechten op te komen. Daarom is het ook belangrijk om te vertrekken vanuit de maatschappelijke kwetsbaarheid. De doelgroep heeft reeds een heel traject afgelegd van verschillende ervaringen. Er is nood aan kennis over sommige patronen en het ontstaan van ervaringen.

De theorie rond maatschappelijke kwetsbaarheid werd in de jaren tachtig opgesteld door Professor Walgrave en Professor Vettenburg. (Vettenburg, 1984) Ze stelden vast dat maatschappelijke instellingen een controlerende en sanctionerende houding hebben tegenover maatschappelijke kwetsbaren. Het gevolg hiervan is dat deze doelgroep zich terugtrekt in zijn eigen cultuur en zich nestelt in een maatschappelijk niet-erkende cultuur. Dit brengt de nodige gevolgen met zich mee. (Vettenburg, 1984, p. 40)

Als eerste kan het zijn dat bepaalde instellingen niet of onvoldoende worden afgestemd op de belangen en noden van de kwetsbaren. Ze krijgen dan onvoldoende of helemaal niet de hulp die ze op dat moment nodig hebben. De maatschappelijke kwetsbaren worden dan als stereotypen afgeschilderd en kunnen zich niet weren. Dit zorgt dan weer voor nieuwe problemen, waardoor ze hen opnieuw corrigeren en op hun kwetsbare punten gewezen worden. Ze krijgen steeds te horen dat ze 'dom' of 'slecht opgevoed zijn' en worden steeds gewezen op hun gedrag dat niet voldoet aan de normen van de 'middenklassencultuur'. Maatschappelijke instellingen spelen er op hun beurt dan weer op in door hen 'terug op te voeden' of 'sociale vaardigheden aan te leren'.

Volgens Walgrave valt het op dat instellingen een dominant machtsmechanisme hebben, je moet in het plaatje passen, anders val je uit de boot. Sociale bindingen zijn belangrijk om maatschappelijke conformiteit te bieden. Dit proces begint reeds op jonge leeftijd. Kinderen proberen een sociale binding te verkrijgen op school door zich te hechten aan bepaalde personen, onder meer hun leerkracht. Ze gaan zich engageren tijdens die hechting, waardoor ze de heersende waarden en normen gaan overnemen. De maatschappelijke en relevante binding ontstaat op school. Als de kinderen goed presteren, zullen ze prestige, respect en affectie krijgen van de leerkracht.

Bij kinderen uit lagere en sociale klasse kan de binding moeizamer verlopen. Ze zijn minder vertrouwd met de heersende waarden, normen, denkpatronen en gedragingen. Dit kan overkomen als onwil, omdat ze niet voldoen aan de verwachtingen. De leerling krijgt het etiket van ongedisciplineerd, wat de nodige gevolgen met zich mee brengt. Het feit dat het kind niet vertrouwd is met deze normen, betekent niet dat het niet over de intellectuele capaciteiten beschikt. Ze worden hier niet erkend, dus is de kans groot dat ze sneller zullen afhaken. (Geudens, Walgrave, 1993, p. 16)

Als we bovenstaande theorie vergelijken met de doelgroep van Antigone, kunnen we vele gelijkenissen opmerken. Ze werken met een doelgroep die door de maatschappij als 'onbekwaam' wordt gezien en niet voldoet aan de heersende verwachtingen. Roma-jongeren haken doorheen hun tienerjaren af op school, omdat ze niet erkend worden door de leerkracht en de rest van hun klas. Hun cultuur wordt als onbekwaam beschouwd en ze worden als dom afgeschilderd.

Hetzelfde geldt voor de deelnemers binnen het Artability-project. Doorheen de jaren hebben ze verschillende kwetsuren meegemaakt door de maatschappij of via instellingen. Hun beperking zorgt ervoor dat ze niet voldoen aan de heersende normen. Ze worden vaker gewezen op hoe zij zich moeten gedragen om te 'genezen'. De kwetsuren zorgen ervoor dat ze zich gaan terugtrekken uit de maatschappij, om verdere problemen te voorkomen. Dit brengt echter isolatie met zich mee, wat voor herval kan zorgen.

De theorie van de maatschappelijke kwetsbaarheid toont aan dat de kwetsingen al vanaf een vroege leeftijd kunnen ontstaan. Het kan ook later gebeuren, door samenloop van nieuwe omstandigheden. (Geudens, Walgrave, 1993, p. 17)

2.2.9. Groepsmaatschappelijk werk

Als we gaan kijken naar de werking, kunnen we stellen dat Antigone aan groepsmaatschappelijk werk doet. Tijdens de bijeenkomsten van Artability probeert de hulpverlener de deelnemers te begeleiden en te ondersteunen. Hun doel is om steun te

vinden bij lotgenoten, ervaringen te delen, van elkaar te leren en informatie uit te wisselen. De interactie tussen de deelnemers en begeleiders is van groot belang, omdat ze met maatschappelijk kwetsbare personen werken. Ze leven in een sociaal isolement, die ze op deze manier trachten te doorbreken. Door middel van de interactie en activiteiten wil Antigone een positiever zelfbeeld creëren voor de deelnemers. Binnen de groep kunnen ze ervaringen delen en nieuwe vaardigheden leren tijdens de aangeboden lessen.

Iedereen staat achter de groepsdoelstellingen en er heerst een goede cohesie tussen de leden onderling. De werking kan ondergebracht worden in de hoofd-hart-handen-formule: er zijn overeenkomsten met de drie onderverdelingen. Deze formule geeft een indicatie over de werking binnen de sessies en naar welke doelen ze streven.

Hoofd-groepen zijn cognitief georiënteerd en willen kennis overbrengen naar hun leden. De Artability-leerkracht probeert dit wekelijks te doen door allerlei technieken aan te leren en de deelnemers kennis te laten maken met verschillende artiesten. Vervolgens zijn er de hart-groepen waar lotgenoten hun ervaringen kunnen delen. Antigone heeft dit project uitgewerkt voor mensen met psychologische problemen. De deelnemers kunnen hier steun vinden bij elkaar, omdat ze hetzelfde proces hebben doorlopen door hun beperking. Ten slotte is er de onderverdeling in de handen-groepen, vermits het vaardigheid georiënteerd is. De begeleiding probeert de deelnemers nieuw gedrag en vaardigheden aan te leren. Ze willen meer zelfvertrouwen creëren, zodat ze actief kunnen deelnemen aan deze maatschappij. (Noelmans, 2014)

2.2.10. De behoeftepiramide van Maslow

Abraham H. Maslow was één van de grondleggers van de humanistische psychologie. Hij vertrok vanuit de gezond denkende mens en niet vanuit een geestesziek persoon. Ondanks veel culturele verschillen tussen mensen, zijn de innerlijke behoeften grotendeels gelijk. De uiting ervan kan verschillen tussen de culturen.

Maslow deed onderzoek naar de behoefteniveaus van de mens. Een behoefte kan gezien worden als het verlangen naar iets. Ze kunnen opgedeeld worden van laag naar hoog. Deze kan men niet sturen en dienen op een bepaald niveau bevredigd te worden. Een mens kan pas streven naar een hogere behoefte nadat de lager geplaatsten bevredigd zijn. Wanneer je een behoefte overslaat, zal de drang ernaar blijven bestaan.

Hieronder (Afbeelding nr. 3) vind je de hiërarchische ordening van de behoeften, de 'piramide van Maslow' werd in 1943 ontwikkeld.

Afbeelding nr. 3
(De behoefttepiramide van Maslow, 1943)

Onderaan de piramide vindt men de lichamelijk behoeften. Deze houden verband met het lichamelijk evenwicht van de persoon. Een mens heeft behoefte aan slaap, voedsel, drinken, sport, comfort, ...Als tweede is er de behoefte aan veiligheid en zekerheid. Dit kan een persoon in een georganiseerde groep vinden. Het kan gaan om kleine of grote groepen in de buurt, het gezin of in een bedrijf. Ze vinden zekerheid binnen hun huisvesting, werk en relaties. Dit brengt ons naar het volgende: behoefte aan sociale contacten en saamhorigheid. Een mens heeft nood aan contacten die zorgen voor vriendschap, liefde en positieve sociale-relaties. De contacten zorgen ervoor dat een persoon zijn behoefte aan waardering en erkenning kan bevredigen. Hij krijgt meer zelfrespect en kan belang hechten aan de status in een sociaal verband. Ten slotte kun je in de top van de piramide de behoefte zelfontplooiing vinden. Een persoon heeft de behoefte om zijn persoonlijkheid en zijn mentale groeimogelijkheden te ontwikkelen. (Maslow, 1943)

Het Artability-project probeert de deelnemers te ondersteunen in het bevredigen van bepaalde behoeftes in de piramide. Door hun beperking kunnen sommige deelnemers niet volwaardig participeren in deze maatschappij, waardoor niet alle behoeftes bevredigd worden. In eerste instantie lijken de lichamelijk behoeften bevredigd te zijn. Vervolgens komt de behoefte aan veiligheid en zekerheid. De deelnemers hebben reeds veel kwetsuren opgelopen in het verleden, waardoor ze zich niet altijd even veilig voelen, zowel binnen een kleine groep als in de maatschappij. Dit brengt ook de behoefte aan

sociale contacten in gevaar. Ze trekken zich terug en komen in een isolement terecht, waardoor ze weinig contact hebben met de buitenwereld. Het gevolg is dat ze weinig waardering en erkenning krijgen van anderen, wat voor een laag zelfbeeld zorgt. De kans op herval kan snel vergroten. Door het isolement zullen ze ook minder snel kunnen focussen op zelfontplooiing. Antigone wil via het project alle behoeften ondersteunen. Ze bieden een veilige omgeving waar deelnemers sociale contacten kunnen onderhouden en hun isolement kunnen doorbreken. Ze krijgen de kans om hun talenten te laten zien via de kunstworkshops, waar ze waardering voor krijgen. De persoon ontwikkelt hierdoor meer zelfvertrouwen en kan zichzelf volledig ontplooien.

2.2.11. Empowerment

Empowerment heeft als doel een sociaal proces op te starten dat mensen helpt controle te krijgen over hun eigen situatie. De mensen worden gestimuleerd om eigen krachten te gebruiken in hun eigen leven, gemeenschap en samenleving.

Volgens Zimmerman (Zimmerman, 2004) kun je empowerment opsplitsen in drie lagen: gemeenschapsniveau, organisatieniveau en individueel niveau. De niveaus zijn samen verbonden en afhankelijk van elkaar. Het niveau van de gemeenschap (macro) verwijst naar de samenleving en het sociale beleid die uitsluiting proberen te bestrijden en zich richten op maatschappelijke deelname van iedereen. Vervolgens is er het niveau van de organisatie (meso). Mensen krijgen meer inspraak en beslissingsmacht binnen een organisatie om volwaardig te kunnen meedraaien. Als laatste verwijst het individueel niveau naar het feit dat een individu eigen capaciteiten en krachten kan gebruiken om zijn omgeving te beïnvloeden en vorm te geven. Deze vorm wordt ook psychologisch empowerment genoemd en kan verder opgedeeld worden in drie lagen: zelfbelevings-, interactionele en gedragscomponent. De zelfbelevingscomponent duidt op het geloof in eigen vaardigheden en mogelijkheden. De persoon heeft vertrouwen in zichzelf en de wil om verandering te brengen in zijn persoonlijke situatie. Bij de interactionele component is de persoon kritisch bewust van zijn maatschappelijke mogelijkheden, middelen en vaardigheden. Tot slot de gedragscomponent, wat betrekking heeft op de betrokkenheid en participatie bij een gemeenschap, onderhouden van sociale contacten, omgang met nieuwe situaties en het maken van bepaalde keuzes. (Boumans, 2012, p. 12-13)

Het denk- en handelingskader rond empowerment probeert dus personen en groepen in een breder kader te verbinden. Dit doel wil Antigone ook bereiken met het Artability-project. Ze willen niet alleen de deelnemers engageren en hun eigen krachten leren kennen, maar ze willen dit optrekken naar een hoger meso- en macro-niveau. Binnen het micro-niveau willen ze de deelnemer hun eigen krachten laten ontdekken. Deze kunnen

ze verder trekken naar de groep, het meso-niveau. De deelnemers kunnen van elkaar leren en hun krachten bundelen om een hoger doel te bereiken in het macro-niveau. Ze zijn meer geëngageerd om deel te nemen aan de maatschappij. Als eindresultaat zullen ze dit laten zien op hun tentoonstelling.

2.3. Deontologie

2.3.1. Dilemma

Als hulpverlener kun je met verschillende dilemma's geconfronteerd worden. Hetzelfde geldt voor de medewerkers binnen Antigone en het Artability-project. Je komt in contact met mensen en dit kan situaties met zich meebrengen waar je moet afwegen wat deontologisch verantwoord is.

Een dilemma is een situatie waar je moet kiezen uit beslissingen die verbonden zijn aan negatieve consequenties. Deze kunnen ontstaan door deelnemers, beperkingen van de organisatie of veranderingen in de maatschappij. De medewerkers van Antigone en Artability worden op alle vlakken hiermee geconfronteerd. Als eerste kunnen er bijvoorbeeld deelnemers van het Artability-project zijn die zeer manische periodes vertonen. Wat doe je dan als hulpverlener? Wanneer mag je ingrijpen? Botsen de regels met je eigen waarden en normen?

Vervolgens zijn er de beperkingen in de organisatie. Griekenland zit volop in een economische crisis en er worden overal grote besparingen doorgevoerd. Hetzelfde geldt voor Antigone, waardoor ze het moeten stellen met een zeer beperkt budget. Dit zorgt voor problemen in de hulpverlening. Ten slotte kan de crisis ook doorgetrokken worden naar de veranderingen in de samenleving. Er is meer individualisering doordat vele mensen het hoofd boven water trachten te houden. Kwetsbare groepen breiden zich uit en worden soms aan hun lot overgelaten. Welke houding neem je dan aan als hulpverlener? Ze proberen zich met weinig middelen te redden. (Verbrugge, 2012, p. 198)

2.3.2. Beroepsgeheim en gedragscode

In België is het beroepsgeheim van belang in de sociale sector. Hetzelfde geldt voor Griekenland. De wetten kunnen per land verschillen, maar hier hechten ze ook veel belang aan de privacy van de persoon. In de sociale sector gaan ze hier zeer strikt mee om. Per beroep is er een bepaalde deontologische code uitgewerkt. Deze is niet per wet vastgelegd, maar wordt door een commissie opgesteld en opgevolgd. De deontologische code, voor psychologen bijvoorbeeld, is opgesteld door de commissie die inspiratie vond in andere Europese landen.

Er zijn enkele termen die overeenkomen met de Belgische gedragscode: mensen tot hun recht laten komen, onpartijdigheid, verantwoordelijkheidsgevoel, gebruik van gepaste technieken en methoden tijdens het hulpverleningsproces, ... (Eftigia, 2013)

2.3.3. Afstand-nabijheid

Iedere hulpverlener wil de juiste afstand en nabijheid houden met zijn cliënt. Dit proces kan soms een zoektocht zijn voor zowel hulpverlener als cliënt. De houding die er in de hulpverleningsrelatie wordt aangenomen, hangt ook af van de aard van de organisatie. Er wordt formeel, discreet en vriendelijk met elkaar omgegaan.

In Griekenland nemen ze ook een professionele houding aan waarbij afstand-nabijheid van belang is. Binnen het Artability-project willen ze er dan weer een andere draai aan geven. De begeleiding wil een laagdrempelige benadering creëren. De workshops horen educatief te zijn, maar met een gezellige sfeer zodat de deelnemers graag blijven terugkomen. De begeleiding probeert een rustgevende en vertrouwde atmosfeer te bieden door een familiale houding aan te nemen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen deelnemer of begeleider. Deze houding is niet vanzelfsprekend, niet alle organisaties kunnen van deze wijze van werken toepassen. Ze gebruiken deze methode om de gewenste doelen te bereiken. (Verbrugge, 2012, p. 198)

3. Praktijk

In eerste instantie werd de afspraak gemaakt om een onderzoek te doen naar welke effecten kunsttherapie heeft op mensen met psychologische problemen. Naderhand werd dit aangepast, vermits ze zich meer wilden focussen op de tevredenheid van de deelnemers. De begeleiding had het gevoel dat de deelnemers minder gemotiveerd waren en dus sneller thuis bleven. Uiteindelijk is er gekozen om een schriftelijke tevredenheidsmeting te doen. Daarnaast wordt er een wekelijks dagboek bijgehouden om de resultaten van de enquête op te versterken. In de bijlage zijn de volledige resultaten van de enquête terug te vinden. De enquête werd door tien deelnemers ingevuld.

3.1. Enquête

Antigone wilde graag een tevredenheidsmeting over het Artability-project. Omwille van een taalbarrière werd er voor een enquête gekozen. Via deze weg wordt er nagegaan hoe de deelnemers zich binnen het project voelen. Hoe hebben ze weet gekregen van het project? Wat vinden ze leuk? Waar zou verandering in kunnen komen? Hoe zien ze de toekomst? Op deze manier wordt er een beeld verworven over de stand van zaken, de vooruitgang van het project en de nog te nemen stappen.

De deelnemers kregen volgende vragen om in te vullen. De vragen worden, samen met de antwoorden, verder besproken. De ingevulde vragenlijst is terug te vinden in de bijlage.

3.1.1. Waarom ben je aan het project begonnen?

Het project is van start gegaan in januari 2014. Deelnemers kunnen sindsdien vrij binnen en buiten het project stappen. De participanten kunnen vanaf het begin meedoen of pas later zijn ingestapt. We wilden weten wat hun motivatie was om deel te nemen.

40% van de mensen gaven aan dat ze op zoek waren naar een hobby. Daarnaast waren 30% reeds bekend met het tekenen en wilden de draad terug oppikken. 10% van de deelnemers zocht naar een leuke dagbesteding.

Voor 30% was het leren van nieuwe tekentechnieken een reden om te starten. Daarbovenop gaf 20% ook aan dat dit handig kan zijn om zich te leren uiten en gevoelens te verwerken in de kunst.

Ten slotte is er een kleine groep van 20% die zich aansloot om meer sociale contacten te krijgen. 10% gaf toe dat ze zich thuis verveelde of dat ze zich eenzaam voelden.

3.1.2. Hoe kreeg je weet van dit project?

Als er kleinschalige projecten opgesteld worden, is het niet altijd even gemakkelijk om deelnemers te vinden. Het project blijft groeien en vanuit Antigone proberen ze zo veel mogelijk mensen te bereiken. De meest effectieve manier was via één van de begeleiding, nl. de psychiater. Hij heeft 30% van de cliënten doorverwezen naar het project. Ze voelen zich vertrouwd bij hem en hij is nauw betrokken in het project.

Vervolgens is 20% doorverwezen via een maatschappelijk werker. Twintig procent kreeg dan weer weet via de organisatie 'SOPSI'. Zij begeleiden families van personen met een psychiatrische problematiek. De minderheid kreeg weet van het project via familie of vrienden (10%), of deelnemers die reeds in de workshops zaten (20%).

3.1.3. Wat vind je goed aan het aangereikte programma? Waar zou verandering in kunnen komen?

Dertig procent is tevreden over het aangereikte programma. Ze vinden alles positief en voelen zich gelukkig binnen het project. De hulp van de leerkracht, psycholoog en psychiater appreciëren ze ook. Via de leerkracht krijgen ze ook een degelijke scholing over het gebruik van de aangereikte materialen. Ten slotte gaf nog iemand aan zeer tevreden te zijn over de diversiteit binnen de groep. Binnen het project werden er vaker stagiaires en vrijwilligers aangenomen die uit heel Europa kwamen. Hierbij leerden ze nieuwe culturen kennen, wat zeer leerrijk was.

Ondanks grote tevredenheid, hadden ze wel enkele tips voor verandering. Op het einde van het project zal er een tentoonstelling georganiseerd worden met alle werken die er gedurende de twee jaar gemaakt zijn. Een van de deelnemers had twijfels over de manier waarop het event georganiseerd zou worden. Ze hoopte op een degelijke organisatie.

Vervolgens gaf 20% van de deelnemers aan dat ze graag verandering wilden in de werkplaats. Er is een ruimte voorzien, maar deze is te klein voor alle deelnemers. Hetzelfde geldt voor de werktafel: deze is te klein en er is weinig plaats om te tekenen.

Ten slotte gaf iemand aan dat er meer deelnemers mochten zijn, zodat ze nog meer mensen konden leren kennen.

3.1.4. Wat waren jouw verwachtingen voor je begon aan het project? Zijn deze vervuld?

De absolute meerderheid (70%) gaf aan dat de verwachtingen vervuld zijn. Ze wilden leren tekenen en creatief bezig zijn. Sommige zeiden dat ze veel meer hebben gekregen, dan dat ze ooit had verwacht! Dertig procent wou graag creatief bezig zijn. Anderen wilden dan weer de draad oppikken, na jaren niet meer getekend te hebben.

3.1.5. Heb je jouw contacten kunnen uitbreiden?

De deelnemers hebben in grote mate hun contacten kunnen uitbreiden. Zeventig procent gaf een positief antwoord. Ze waren blij met mensen te kunnen praten en samen plezier te maken. Ze kunnen hier over allerlei onderwerpen discussiëren, terwijl ze samen tekenen. Nog iemand anders meldde dat hij de deelnemers die hij reeds voor het project kende, beter heeft leren kennen. Twee personen gaven dan weer aan dat het niet of nog niet gelukt is.

3.1.6. Wat vind je van de aangereikte infrastructuur en materiële middelen voor Artability?

De aangereikte ruimte is meer dan voldoende voor 80% van de deelnemers. Ze zijn tevreden over de werkplaats, meer hebben ze niet nodig. Er zijn materialen in overvloed en van goede kwaliteit. Een persoon zei dat hij blij was dat hij zelf niets van materialen moest aanschaffen. De meesten waren het eens, maar 20% vond dat de ruimte te klein was of dat deze meer mocht moest aangepast worden aan de noden van de groep.

3.1.7. Wat vind je van de begeleiding?

Er wordt met veel lof over de begeleiding gesproken. Iedereen is zeer tevreden over de begeleiding en vindt hen aardige mensen. Eentje geeft aan dat hij/zij helemaal dol is op de begeleiding! Enkele anderen vinden dan weer dat ze hun job zeer serieus nemen en dat ze zeer georganiseerd te werk gaan.

3.1.8. Wat wil je bereiken binnen het Artability-project? Vind je dat er voldoende steun en middelen zijn binnen de groep om dit te kunnen bereiken?

Bij deze vraag lopen de antwoorden zeer uiteen. Dertig procent is tevreden, maar voegen er nog extra bevindingen aan toe. Een persoon hoopt dat het project langer zal duren, zodat hij zijn eenzaamheid kan aanpakken. Twintig procent denkt dan weer dat er ergens wel middelen te vinden zijn om het project verder te zetten. De ondersteuning vindt men goed. Er is één persoon die aangeeft dat er nog meer ondersteuning mag zijn. Sommigen

zien de workshops eerder als een hobby (10%), anderen nemen het dan weer zeer serieus. Ze willen beter leren tekenen (10%) of andere vormen van kunst implementeren zoals werken met keramiek (10%).

3.1.9. Zou je het project verder willen zetten na de einddatum?

Acht op tien vindt de workshops fijn en wil het graag verder zetten. Voor een persoon hoeft dit niet. Nog een ander wilt het liever als hobby houden. De meerderheid wordt er door gemotiveerd en vind het zeer aangenaam.

3.1.10. Wat heeft het project veranderd in uw leven?

De resultaten zijn uiteenlopend, maar hebben enkele raakvlakken. Het project heeft in het algemeen een verandering teweeg gebracht bij de deelnemers. Dertig procent voelt zich gelukkig en krijgt steun via de workshops. Anderen zien de toekomst de positieve kant opgaan. Iemand gaf aan dat hij/zij voor de workshops nooit tekende en er nu uren aan besteedde. Een ander lid van de groep verwees naar de vele nieuwe technieken die hij heeft geleerd en de nieuwe vrienden die hij heeft gemaakt. Het project wordt ook gezien als een zinvolle dagbesteding en ze zijn blij om hun uren hiermee op te vullen. Ten slotte wees iemand erop dat dit een schuilplek is voor de harde buitenwereld!

3.2. Dagboek

Naast de enquête was het ook zinvol om een dagboek bij te houden. Het is van belang om te weten te komen wat de deelnemers van de workshops vinden, maar ook hoe ze zich in groepsverband gedragen. Hoe gaan ze met elkaar om? Wat valt er op? Deze observaties kunnen gebruikt worden om de resultaten van de enquête te ondersteunen en kracht bij te zetten.

Er wordt een dagboek opgenomen van vier workshops waarbij de deelnemers, begeleiding en de omgang geobserveerd worden.

1 april 2015

Een van de deelnemers is vroeger aanwezig. Hij komt zeer enthousiast ons bureau binnen om zijn laatste schilderij te laten zien. Hij legt trots uit wat zijn tekening betekent: er is een soort landschap getekend met een 'heldere' blauwe hemel. In de kern van het landschap wordt het onderbewust- en bewustzijn weergegeven. Langs weerskanten worden de illusies van deze wereld weergegeven, onder de grond de duistere kant van de maatschappij. In de heldere hemel zijn verschillende menselijke lichamen verwerkt die illusies en psychoses weergegeven binnen de wereld van een psychiatrisch patiënt. Hij is zeer trots op zijn werk en de collega's zijn terecht onder de indruk! Hij wil via deze weg laten zien hoe hij de wereld ervaart. Wanneer andere deelnemers aankomen, bespreken ze de tekening nogmaals. Je ziet dat ze elkaar begrijpen, omdat ze dezelfde ervaringen hebben meegemaakt in het verleden. Ze analyseren de tekening en bespreken waarom er bepaalde verftechnieken gebruikt werden.

Je merkt dat er bij de deelnemers een zekere gedrevenheid is tijdens het tekenen. Ze willen met momenten niet gestoord worden, anderen slaan dan weer gezellig een praatje terwijl ze bezig zijn. Ze genieten er van, want dit is 'hun' moment waar ze volledig in kunnen opgaan.

De begeleiding wordt hartelijk verwelkomd. Iedereen is opgewonden, waarschijnlijk omdat de week ervoor geen workshop was door een feestdag. De leerkracht en de psychiater zetten zich verspreid tussen de deelnemers en stellen vol enthousiasme vragen hoe het met hun gaat en waar ze op dit moment mee bezig zijn. Als je observeert hoe ze met elkaar omgaan, vergeet je soms dat dit een 'hulpverleningsrelatie' is. Ze gaan zeer ontspannen met elkaar om en iedereen is zeer open en warm naar elkaar toe.

15 april 2015

Na een week paasvakantie, was het weer tijd voor het Artability-project. Iedereen was nog in de feeststemming, maar was blij om terug te komen. Er waren minder mensen aanwezig, maar toch heerste er een gezellige sfeer. De leden wenste elkaar een vrolijk Pasen en waren nieuwsgierig hoe iedereen de feestdag had doorgebracht. Sommige hadden zoetigheden meegebracht of paaseieren. Er werd een traditioneel spelletje gespeeld door de eitjes tegen elkaar te kloppen. Het ei dat niet brak, was de winnaar. De groep was klein, maar er waren weer enkele personen terug die lange tijd niet aanwezig waren. Ze werden onmiddellijk terug in de groep opgenomen en de leden vroegen oprecht of alles goed met hen was, gezien ze er lange tijd niet meer waren. Je merkt dat ze zeer begaan zijn met elkaar.

Tijdens de vorige sessie had ik reeds verschillende vragenlijsten uitgedeeld voor de enquête. Verschillende hadden deze onmiddellijk ingevuld, anderen gaven aan dit later of thuis te doen. Ze zouden de ingevulde lijst de volgende keer meenemen. De meerderheid was het papier vergeten en vroegen daarom een nieuw exemplaar. Deze vulden ze onmiddellijk in. Anderen wilden dan weer liever wachten en het later doen.

Ik kreeg als feedback dat er te veel vragen waren en het te lang duurde om de enquête in te vullen. Hier kon ik zeker inkomen. Vooral op het moment dat ik enkele personen zag zwoegen met de vragen. Ze vroegen wat uitleg en ik probeerde hen verder te helpen. Ik merkte dat de deelnemers elkaar ook steunden tijdens het invullen van de vragenlijst door bijvoorbeeld extra uitleg te geven bij een vraag. Nog een ander persoon gaf aan moeilijkheden te hebben met schrijven. Uiteindelijk zijn ze er wel uitgeraakt met elkaars hulp.

Een van de psychiaters kwam later binnen. De leden groetten hem alsof het een oude vriend was die ze al even niet meer gezien hadden. Ze spraken hem aan met 'dokter', maar de familiale gesprekken gingen over de feestdagen met vrienden en familie.

22 april 2015

Vandaag was de opkomst van deelnemers kleiner in vergelijking met de vorige weken. Maar het bracht toch enkele verrassingen met zich mee. Een van de deelnemers werd enkele weken terug opgenomen in de psychiatrie. We konden tijdens de vorige sessies al opmerken dat het niet goed met hem ging, maar hij was telkens zeer gemotiveerd om te komen. Toen hij uiteindelijk terug thuis was na de opname, kon hij ook niet wachten om terug te starten met de workshops. Die dag belde hij 's morgens naar het kantoor om te vragen of hij vroeger mocht langskomen. Hij voelde zich eenzaam en wilde onder de

mensen komen. De begeleidster gaf aan dat het geen probleem was, dus arriveerde hij vier uur voor aanvang van de workshops. De deelnemer was blij om terug te beginnen en gaf aan dat hij de contacten misten.

Na een paar uur arriveerde de andere deelnemers. Ze vroegen onmiddellijk hoe het met de persoon ging die pas uit opname kwam. Je merkte dat ze zeer begaan zijn met elkaar, omdat ze allemaal die ervaring hebben meegemaakt. Tegen het einde van de sessie kwamen nog twee deelnemers aangewandeld. Eén van hen wilde de sessies absoluut niet missen. Door een voorval, kon ze er niet op tijd geraken. De sessie was reeds afgelopen toen ze aankwam, maar ze wilde kost wat kost langskomen om verder te werken aan haar schilderij en om de mensen te begroeten. De tweede persoon was een tijdje afwezig binnen het project. Hij kwam de mensen begroeten en overwoog om terug te beginnen met de sessies.

Die dag was er ook een nieuwe deelnemer. De psychiater had haar meegebracht om kennis te laten maken met de groep. Iedereen stelde zich voor en ze begonnen haar onmiddellijk in de gesprekken op te nemen. Ze voelde zich al snel gerustgesteld en op haar gemak. Er hing een leuke sfeer en iedereen maakte vele grappen. Zowel deelnemers als hulpverleners waren zeer productief, iedereen had zich aan tafel gezet om te tekenen. Ondanks een geringe aanwezigheid, was er een vlotte en gedreven stemming onder de deelnemers en hulpverleners.

29 april 2015

Ook deze week waren enkele participanten vroeg aanwezig. Eentje voelde zich ziek, maar ze wou toch graag aanwezig zijn. Dit laat zien dat ze gemotiveerd zijn om te blijven komen.

Volgende week zal er een tussentijdse opvolging plaatsvinden in Rome samen met alle partners binnen het project. Enkele deelnemers hebben meegedaan aan een loting om Antigone te gaan vertegenwoordigen in Rome. De sfeer was zeer opgewonden, omdat de datum steeds dichterbij komt. Samen met de begeleiding werden er praktische afspraken gemaakt over de reis. Iedereen vond het zeer spannend en er werd veel plezier gemaakt. Een van de deelnemers en de psychologe hadden het naar hun zin en maakten allerlei grapjes.

De deelnemers hadden afgesproken om na de workshops samen een koffie te gaan drinken. Ze hadden dit al enkele keren aangehaald, maar nu hadden ze definitief een afspraak gemaakt. Ze vonden het aangenaam om de contacten ook buiten de workshops verder te zetten.

Er was een deelnemer aanwezig die lang tijd niet meer was komen opdagen. Hij kwam kijken hoe het met de groep ging en sloeg met iedereen een praatje. Hij bleef uiteindelijk als laatste over om nog een gesprek aan te gaan met de psychiater. Hij gaf aan dat hij de smaak weer te pakken had gekregen en vanaf de volgende keer weer aanwezig zou zijn.

3.3. Conclusies

In grote lijnen kan er geconcludeerd worden dat de deelnemers tevreden zijn over het lopende Artability-project. De grote meerderheid komt er om nieuwe vaardigheden te leren. Ze zijn gedreven om hun talenten verder uit te werken door middel van allerlei technieken. Ze appreciëren ook de hulp die ze tijdens de sessies krijgen, zowel van de leerkracht als van de psychologen en psychiater. Ze zijn zeer tevreden over de manier waarop alles georganiseerd is en krijgen voldoende ondersteuning van de begeleiding. De aangereikte ruimte en materialen voldoen in grote mate aan hun eisen. Er zijn materialen in overvloed, maar de werkplaats is met momenten te klein. Vele geven aan dat er te veel mensen aan één grote tafel zitten om optimaal te kunnen werken.

De verwachtingen die de deelnemers hadden voor ze begonnen aan het project zijn in grote mate vervuld. Sommige kregen zelfs meer dan dat ze durfden dromen. Ze wilden zich verder toespitsen op kunst en hebben vele nieuwe vaardigheden kunnen bijleren.

Vele deelnemers waren gestart met het project om nieuwe contacten te krijgen en uit hun isolement te geraken. Bijna iedereen heeft zijn contacten kunnen uitbreiden. Dit is een goed teken, want dit is één van de doelen binnen het Artability-project. Ze willen proberen om de mensen te engageren en ze uit hun isolement te halen. Er zijn wel nog enkele leden die er nog niet in geslaagd zijn om meer contacten te leggen, enerzijds omdat dit tijd nodig heeft, of omdat ze pas begonnen zijn aan het project.

Welke verwachtingen hebben de deelnemers naar de toekomst en krijgen ze voldoende steun binnen de groep om dit te bereiken? Sommigen hebben geen verwachtingen, anderen hopen dan weer dat de workshops verder blijven duren om contacten te onderhouden of om zich verder te specialiseren in het tekenen. Ze krijgen voldoende ondersteuning binnen het project, zowel van de deelnemers als van de begeleiding. Dit wordt in de enquête weergegeven, maar ook in het dagboek. De deelnemers gaan op een vlotte manier met elkaar om en kunnen zichzelf zijn binnen de groep. Hier putten ze veel steun uit en het geeft hen motivatie om verder te zetten. Het project geeft hen ook een dagstructuur. Dit geldt ook voor de begeleiding. Zij gaan op een zeer laagdrempelige manier met elkaar om, zodat zij ook met al hun problemen bij de begeleiding terecht kunnen. Ze voelen zich helemaal thuis, want er heerst een warme en open sfeer.

Het Artability-project zal eind december 2015 aflopen. De begeleiding vroeg zich af of de deelnemers de nodige motivatie hadden om het project verder te zetten. Het antwoord is zeer positief. Slechts één persoon geeft aan dat dit niet hoeft. De rest zou het zeer aangenaam vinden om verder te zetten, onder meer om de eenzaamheid tegen te gaan.

De participanten hadden ook enkele voorstellen voor verandering. Iedereen kijkt enorm uit naar de tentoonstelling op het einde van het project. Ze zijn zeer enthousiast en proberen hun best te doen om mooie kunstwerken te creëren. Daarbij trachten ze ook ideeën rond de organisatie van de tentoonstelling te implementeren. Sommige deelnemers vinden echter dat er meer druk achter gezet mag worden voor de organisatie van het evenement.

Daarnaast was er een voorstel om de werkplaats aan te passen. Er is een werkruimte van ongeveer 35 m² waar een grote tafel staat voor 14 personen. Met momenten is er niet voldoende ruimte om iedereen te laten werken.

Ten slotte is er de vraag of het Artability-project effect heeft gehad op het leven van de deelnemers. Voor velen heeft het een positieve impact gehad. Ze hebben een aangename dagbesteding gevonden, voelen zich gelukkig en hebben vertrouwen in de toekomst. Ze hebben nieuwe vaardigheden geleerd en hebben een passie voor kunst (her)ontdekt. Meerderen hebben hun sociale contacten kunnen uitbreiden en vinden steun bij elkaar.

In het algemeen kan er dus gesteld worden dat de deelnemers tevreden zijn en dat het een goede impact heeft op welzijn. De opgestelde doelen van het Artability-project zijn tot nu toe bereikt.

3.4. Aanbevelingen

In de enquête kwam de vraag naar voor of ze enkele suggesties hadden voor verandering. De aangereikte aanbevelingen kunnen zeker van belang zijn. Het probleem is echter dat er weinig budget is. Het project wordt gesubsidieerd door de Europese Unie. Zij geven een bepaald budget vrij dat verdeeld wordt over de verschillende partnerlanden. Iedereen moet zijn uitgaven ook kunnen bewijzen en zorgvuldig verdelen. Wanneer er nieuwe voorstellen gedaan worden, wordt het budget als eerste geraadpleegd. Dit zorgt voor beperkte vrijheid en vraagt veel creativiteit om bepaalde problemen op te lossen.

De ruimte die er ter beschikking is, voldoet aan de basisbehoeften. Indien er niet te veel deelnemers aanwezig zijn, heeft iedereen voldoende plaats om te werken. Een van de doelen van het project is natuurlijk om zo veel mogelijk mensen te bereiken. Als ze willen uitbreiden, moet de ruimte echter aangepast worden. Er zijn spijtig genoeg geen middelen

om een nieuwe, aangepaste ruimte te huren voor de wekelijkse bijeenkomsten. Eén van de opties zou de aankoop van een inklap tafel zijn. Om dit te kunnen aankopen moet er natuurlijk budget voor zijn, maar er komt ook een hele aanvraagprocedure aan te pas. Misschien zou het handig kunnen zijn om extra sponsors te vinden om het project te steunen op vlak van materialen. Dit zou zeer goed van pas komen als zij het project willen verder zetten na de einddatum.

Het project zal eind 2015 aflopen, gevolgd door een tentoonstelling. Ze zijn momenteel nog bezig met het brainstormen rond de voorbereidingen. Ze hebben nog geen locatie gevonden om het concept verder uit te werken. Verder is er ook nog geen selectie gemaakt van de werken die ze ten toon willen stellen. Enkele deelnemers toonden hun bezorgdheid of alles wel op tijd geregeld kon worden. Het zou een leuke kans zijn om enkele deelnemers de bevoegdheid te geven om mee te helpen organiseren. Ze hebben nieuwe vaardigheden geleerd en hierdoor meer zelfvertrouwen gekregen. Dit zou de ultieme kans zijn om dit zelfvertrouwen te vergroten. Zij hebben de kunstwerken gemaakt, daarom zou het ook leuk zijn om de tentoonstelling te organiseren en hun eigen invulling te geven. Ze kunnen het opstellen zoals ze zelf willen, hebben inspraak en krijgen hierbij advies van één van de begeleiders. Dit kan de werkdruk van de begeleiding ook verlagen, vermits zij ook veel bezig zijn met andere activiteiten en projecten.

De deelnemers kunnen deze organisatievaardigheden in de toekomst gebruiken, zowel voor privé redenen, als voor de verdere toekomst van het Artability-project. Indien dit vlot verloopt kunnen ze het project na de einddatum zelfstandig verder zetten. Ze zouden de wekelijkse bijeenkomsten kunnen organiseren en extra begeleiding krijgen wanneer het nodig is. Dit zorgt voor een sterkere band in de groep en meer zelfvertrouwen bij de deelnemers.

4. Kritische visie

Een buitenlandse stage brengt vele nieuwe ervaringen en indrukken met zich mee. Ondanks mijn Vlaams/Griekse achtergrond, kwam ik vaker voor nieuwe verrassingen te staan. Je laat je helemaal onderdompelen in een nieuwe organisatie en cultuur. De eerste weken tracht je de werking en gewoontes te leren kennen. Ik leerde al snel de deelnemers van het Artability-project kennen en werd zeer warm onthaald. Ik heb een basiskennis van het Grieks, maar tijdens de gesprekken met de deelnemers bleek dat mijn kennis, vooral het vakjargon, niet zo uitgebreid was. Ik kon me op straat en thuis behelpen met mijn woordenschat, maar binnen de groep zorgde het voor problemen.

Ik begon te brainstormen over hoe ik mijn onderzoek wilden uitvoeren. In het begin vroeg mijn stagebeleidster om onderzoek te doen naar de effecten van art therapy. Ik wilde polsen naar de ervaringen en de effecten die de workshops hadden op het leven van de deelnemers. In eerste instantie wilde ik diepte interviews houden, omdat je hiermee het meest informatie kon verzamelen. Vervolgens wou ik verschillende personen wekelijks opvolgen. Naarmate de tijd vorderde ben ik hier op terug moeten komen. Eén van de psychologen binnen het Artability-project zou me begeleiden en helpen met de vertalingen. De workshop gaat slechts één keer per week door en mijn begeleidster was enkele weken afwezig, waardoor het soms moeilijk was om vooruit te komen met de gemaakte afspraken.

Uiteindelijk heb ik besloten om het anders aan te pakken. De taalbarrière was met momenten te groot en dit zou voor problemen zorgen. Als ik diepte interviews zou houden, kon het vertaalmoment als een storende factor ervaren worden en de mensen tegenhouden om rechtuit te praten. Daarom besloot ik om een enquête te houden, zodat ik de antwoorden ook op papier had staan. Op deze manier zou de vertaling vlotter verlopen. Bovendien konden de deelnemers neerpennen wat ze wilden, omdat het anoniem was. Het zou uiteindelijk eerder een tevredenheidsmeting worden.

Het opstellen van de enquête bleek een grote uitdaging te worden. Ik wilde heldere en open vragen stellen, dus begon ik ze in het Nederlands op te stellen. Ik vroeg geregeld feedback, waardoor ik ze vaker aanpaste. Uiteindelijk kwam de vertaling naar het Engels. Het is moeilijk om dezelfde nuance te houden zoals in het Nederlands. Vervolgens kwam de vertaling naar het Grieks. Een collega-vrijwilligster (advocate) hielp me hierbij. Zij vertaalde de vragen, maar achteraf bleken ze te formeel geformuleerd. In eerste instantie

had ik de vragen laten nalezen door de psychologe. Zij vond de vragen goed, maar door de vele vertalingen waren de oorspronkelijke vragen vervormd en klonken ze te formeel. De vragen werden uiteindelijk nog enkele malen aangepast.

Ik moest de deelnemers op de hoogte brengen van mijn onderzoek. Met mijn 'huis en tuin'-Grieks probeerde ik uit te leggen wat mijn doel was, de psychologe ondersteunde me door verdere uitleg te geven. Iedereen gaf met veel enthousiasme aan dat ze me graag wilde verder helpen. Vervolgens maakte ik met hen de afspraak om de enquête tijdens de volgende bijeenkomst uit te voeren.

In eerste instantie waren het vijftien vragen, maar deze werden ingekort omwille van de doelgroep. Ik kreeg het advies om het in te korten, omdat dit te veel was voor de deelnemers en ze sneller interesse zouden verliezen. Achteraf ben ik er ook achter gekomen dat mijn Nederlandse, open vragen, omgezet waren in gesloten vragen in het Grieks. Dit vervormde de vraagstelling, waardoor er andere antwoorden uit voort zouden komen.

Net voor de enquêteafname kwamen er weer enkele veranderingen in de vragen. Dit zorgde voor de nodige stress, maar ik was op tijd klaar. Enkele deelnemers vroegen om onmiddellijk met de enquête te starten. Ik gaf aan dat het beter was om eerst de tekensessie te houden en dat we op het einde de papieren zouden invullen. Verschillende deelnemers wilden ook niet gestoord worden terwijl ze aan het tekenen waren. Tegen het einde van de sessie begon ik de bundels uit te delen. Enkele begonnen onmiddellijk te noteren, anderen keken nogal vreemd op. Verschillende gaven aan dat ze eigenlijk naar huis wilden gaan en dat ze het liever een andere keer wilden doen. Ik respecteerde hun keuze en maakte de afspraak om het de volgende keer te doen. Ondanks het feit dat dit op voorhand besproken was, voelden sommigen zich onzeker of wilden er op dat moment niet aan denken. Enkelen stelden voor om de vragenlijst mee naar huis te nemen en de week erop ingevuld terug mee te nemen.

De daaropvolgende week waren enkelen de vragenlijst vergeten. Dit was geen probleem, want ik had extra exemplaren afgedrukt. Ik deelde de vragen in het begin van de sessie uit, zodat ze zelf de keuze hadden om deze in te vullen wanneer ze wilden. Ze maakten er bijna een 'groepsactiviteit' van. Iedereen begon te schrijven en hielp elkaar als ze vragen hadden. Het was leuk om te zien hoe ze elkaar hielpen. Diegene die afwezig waren, vulden de enquête de volgende weken in.

In het begin had ik een schrik over het verloop van de enquête. Het opstellen van de vragenlijst was al niet simpel en de eerste week leken sommigen niet meer enthousiast of

wilden ze het van zich afschuiven. De tweede week kwam er echter een ommekeer in het hele proces.

Tijdens het vertalen van de resultaten ervoer ik ook enkele moeilijkheden. Ik heb een basis van Grieks lezen, maar sommige geschriften waren onleesbaar en vele woorden begreep ik niet. Ik kreeg gelukkig hulp van enkele collega's voor de vertalingen.

Ondanks de korte antwoorden van sommigen, kan ik toch een helder beeld scheppen. Op de vraag waarom de deelnemers gestart waren met het project kwamen enkele verrassende resultaten naar boven. De meerderheid zei dat ze nieuwe technieken wilden leren en dat het meer een hobby is. Dit is zeer goed, omdat ze gedreven zijn om iets bij te leren of om hun vrije tijd zinvol te besteden. Anderen zeiden dan weer dat ze sociale contacten wilden hebben via dit project. Eén van de antwoorden die me het meeste raakte was de volgende: 'Ik verveelde me en voelde intense eenzaamheid en psychisch pijn.' Dit geeft een realistisch beeld weer over hoe de deelnemers zich soms kunnen voelen. Ze worden door maatschappij als onbekwaam beschouwd. Er wordt verder weinig aandacht aan ze besteed en ze geraken snel in een sociaal isolement. Hun vrijheid wordt beperkt door het feit dat ze een label krijgen van de maatschappij. Ze krijgen weinig begrip of hebben schrik voor buitenwereld. Dit vergroot de kans op herval.

Persoonlijk vind ik dat er nog veel werk is aan de opvang van personen met psychiatrische problematiek, zowel in België als Griekenland. Na een opname worden ze in België soms verplicht om een zinvolle dagbesteding te zoeken. Het idee rond de dagbesteding vind ik zeer goed, maar dit kan meer op het tempo van de cliënt gebeuren. Dan is er nog de vraag welke mogelijkheden er bestaan om deze mensen op te vangen, zeker in een land zoals Griekenland dat een zware economische en financiële crisis doormaakt.

Ik heb in het verleden in een dagcentrum in Rekem gewerkt waar psychiatrische patiënten terecht konden voor een zinvolle dagbesteding. Sommigen kwamen er vrijwillig, anderen werden min of meer gedwongen door een instantie. Ze proberen zeer laagdrempelig te werk te gaan, maar eigenlijk zit er een grote verplichting achter waardoor de motivatie van de deelnemers op de proef gesteld wordt. Het aanbod van de activiteiten is ook niet altijd aangepast aan de noden van de patiënten. Gelukkig kunnen de deelnemers verder begeleid worden naar vrijwilligerswerk, om hun vaardigheden te trainen en hun talenten te laten zien.

Ik ben blij dat deze activiteiten bestaan in België, maar misschien zou het aanbod vergroot mogen worden en de keuze moeten overgelaten worden aan de cliënt. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat de cliënt ervoor kiest om de hele dag thuis te zitten, want

dit vergroot de kans op herval. Het aanbod zou zeer laagdrempelig moeten zijn, zodat de cliënt gemakkelijk kan overstappen om mee te participeren in deze maatschappij. In de praktijk bestaan er enkele inloopcentra waar ze ook zelf inspraak hebben. Het aanbod is misschien nog niet groot genoeg en de drempel te hoog. Spijtig genoeg zal dit in de toekomst ook niet snel worden uitgebreid met de doorgevoerde besparingen.

Hetzelfde geldt voor Griekenland. Ik ben niet zo zeer bekend met het hulpverleningslandschap, maar ik kan me een beeld vormen door de ervaringen van de hulpverleners binnen het Artability-project. Ze geven aan dat er nauwelijks opvang bestaat voor psychiatrische patiënten wanneer ze eenmaal terug thuis zijn. Er is weinig opvang of verdere begeleiding. Dit is bijna een 'vergeten doelgroep'.

Door de economische crisis zijn er nauwelijks of geen voorzieningen om hen op te vangen. Als deze in het verleden al bestonden, werd dit afgeschaft omwille van de economische crisis. Het zijn soms schrijnende situaties. Veel mensen krijgen te maken met extreme armoede en moeten het hoofd boven water trachten te houden. Deze zorgen brengen psychologische problemen met zich mee en de nood aan hulp en opvang is nu groter dan tevoren. Op dit moment is er geen budget vanuit de overheid om het probleem aan te pakken. Dit zorgt voor een vicieuze cirkel, die alleen maar erger wordt. Het aantal zelfdodingen in Griekenland is de voorbije jaren met een derde gestegen. De mensen hebben hulp nodig en het is verschrikkelijk als de overheid deze niet kan bieden. Wel worden vanuit de orthodoxe kerk liefdadigheidsinitiatieven genomen, maar deze beperken zich tot voedsel- en kledijbedeling. Van zeer bedenkelijke aard zijn de voedselbedelingen door de Gouden Dagenraad, een extreem rechtse partij die inwoners van buitenlandse origine buiten wilt en geweld niet schuwt.

Daarom vind ik het zeer goed dat dit project als alternatief aangeboden wordt. De mensen vinden steun en je ziet dat ze van de sessies genieten. Ze worden niet verplicht en dit maakt net dat ze gemotiveerd zijn. Ze mogen hun eigen keuzes maken en worden op een niet-paternalistische manier benaderd. Hier kunnen ze, zowel in België als de rest van Griekenland, een voorbeeld aan nemen. De benaderingen van personen met een psychiatrische problematiek verandert met de jaren. Ik denk dat de tijd is aangebroken dat we ze niet meer als 'vreemd' gaan bekijken. Dit kan tenslotte ieder van ons overkomen. Ze worden als onbekwaam beschouwd omwille van hun ziekte, maar we vergeten dat dit mensen van vlees en bloed zijn met hun eigen kwaliteiten.

Waarom laten we cliënten het hef niet zelf in handen nemen en net de kwaliteiten die ze hebben, gebruiken op hun eigen tempo? Er zijn vele organisaties die vanuit deze visie werken, maar als puntje bij paaltje komt is er nog steeds een groot onevenwicht tussen hulpverlener en cliënt. Ze willen dat de cliënt de mogelijkheid heeft om zelf te kiezen,

maar deze keuze wordt vaak voor de cliënt gemaakt of beïnvloed door de hulpverlening. Ik wil niet zeggen dat de hulpverlening slecht is, maar ik denk dat we meer moeten reflecteren over de manier van benadering. We zouden eventueel meer samen kunnen werken met andere landen om feedback te krijgen en meer nieuwe visies te leren kennen.

Ik kan dit verder linken met mijn vorige stage ervaring bij het Limburgs Steunpunt Straathoekwerk. Als straathoekwerker kom je ook in contact met verschillende kwetsbaren doelgroepen, waaronder personen met een psychiatrische problematiek. Zij hebben de indruk dat ze uitgesloten worden binnen deze maatschappij en verliezen het vertrouwen in de hulpverlening. Vanuit het straathoekwerk proberen ze net deze kwetsbare doelgroep op een laagdrempelige manier te benaderen en op hun tempo verder te gaan. Ze gaan samen op zoek naar de noden van de cliënten en werken op deze manier een hulpverleningsrelatie uit. De straathoekwerker tracht de cliënt bewust te maken van zijn eigen kwaliteiten, zodat hij deze kan gebruiken in de maatschappij.

De visie van het straathoekwerk kun je vergelijken met de visie binnen Antigone en het Artability-project. Ze trachten kwetsbare doelgroepen te bereiken en op een zeer laagdrempelige manier te werken. De manier waarop ze met de doelgroep omgaan vertoont grote gelijkenissen. Ze willen minder nadruk leggen op een hulpverleningsrelatie en de kwaliteiten van de cliënten in de verf zetten. Ik ben een grote voorstander van deze benadering, omdat je op deze wijze een goede band kunt opbouwen en de mensen kunt motiveren om hun situatie te veranderen.

Ik vraag me af hoe de deelnemers de vraag over wat 'goed' en 'minder goed ging' ervoeren. Ik kreeg soms de indruk dat niet iedereen eerlijk durfde te antwoorden. Het is een kleine groep en ze hebben schrik om kritiek te uiten. Dit is spijtig, want hier kunnen we net uit leren. Velen gaven aan dat ze tevreden waren en hadden geen verandering nodig. Gelukkig waren er ook enkele die hun mening gaven over waar we het beter konden doen. Deze informatie was zeer nuttig en ik moet ze op meerdere punten ook gelijk geven.

De organisatie is zeer goed en onderbouwd, maar in het begin moest ik even wennen aan de 'alles-op-zijn-tijd' mentaliteit. In België zijn we het gewoon om alles lang op voorhand te plannen. Als je geluk hebt, beginnen ze enkele dagen of uren op voorhand, ofwel op het moment zelf. Het cultuurverschil was op dat vlak zeer groot, maar ik moet toegeven dat we er wel uit kunnen leren. Misschien zijn we met momenten te zeer gefocust op het feit dat we alles op voorhand klaar moeten hebben. Geen wonder dat er zo veel mensen met veel stress kampen die tot een burn-out leiden. Uiteindelijk krijgen ze het hier ook allemaal gedaan en is de organisatie sterk. Zij doen het op een ander tempo. Maar het

punt om op tijd te beginnen met organisatie van de tentoonstelling vind ik zeer terecht. Het plannen van een evenement kan veel tijd in beslag nemen. Het probleem is ook dat de begeleiding veel ander werk heeft en het misschien niet af krijgt tegen de deadline. Maar misschien is dit weer mijn Belgische 'visie' die me erop wijst om op tijd te beginnen.

Een ander probleem is de aangereikte ruimte. Hier maken ze weer een punt. Ik nam wekelijks deel aan de workshops. Met momenten probeert de begeleiding mee te tekenen, maar soms komt het er gewoon niet van, door het feit dat er te weinig plaats is. Dit is een zeer spijtige zaak. Als de begeleiding mee aan tafel zit om te tekenen, schept dit een speciale sfeer. Iedereen is gelijk in de groep. Ze willen zo veel mogelijk mensen bereiken, dus naar de toekomst toe zullen er waarschijnlijk nog mensen bijkomen. Het is simpel om een extra tafel aan te schaven, maar het budget laat dit niet gemakkelijk toe. Ik begrijp dat ze zeer strikt moeten zijn met het geld en bewonder hen ook voor hun creativiteit om de 'geldproblemen' op te lossen. Hopelijk kunnen ze naar de toekomst toe een oplossing hiervoor vinden.

Ik ben zeer blij om het feit dat vele deelnemers hun sociale contacten hebben kunnen uitbreiden. Het lijkt me verschrikkelijk om ten eerste dit label van 'psychisch ziek' te hebben en zeker om in een isolement te leven. Er zijn zeer veel mensen die zich eenzaam voelen om één of andere reden en we zouden er als medemens samen aan kunnen werken om deze eenzaamheid tegen te gaan. Een simpel praatje slaan met iemand kan al veel maken. We zijn echter te zeer bezig in onze eigen wereld en hebben het steeds te druk om te vragen hoe het met onze medemens gaat. Daarom sprak dit initiatief me ook enorm aan. Het is niet alleen om mensen te engageren en hun eigen kwaliteiten te leren, maar ook om hun eenzaamheid aan te pakken.

Er waren enkele uitspraken uit de enquête waar ik stil van werd. Als eerste gaf iemand aan 'dat hij/zij zich verveelde en enorme eenzaamheid en psychische pijn ervoer'. Dat was de reden waarom hij met het project begon. Het is zeer aangrijpend, maar ik vind het prachtig dat hij dit kan aanpakken door deel te nemen aan Artability. Nog een ander gaf aan dat dit 'een schuilplaats was voor de harde buitenwereld'. Dit geeft iets weer over hun leefwereld en dat dit met momenten ondragelijk kan zijn. Dit bewijst dat het project effect heeft en dat de deelnemers zich thuis voelen in het project.

De antwoorden over hoe ze hun toekomst zien zijn ook positief. Ik had eerder een doel verwacht die ze voor zichzelf opstelden, maar achteraf gezien ben ik al tevreden dat ze naar hun toekomst positief kijken. Het is niet evident om een bepaald doel op te stellen, zeker niet in Griekenland omdat er weinig kansen zijn omwille van de economische crisis.

Het zou ideaal zijn als ze terug volledig in de maatschappij konden integreren, maar ik vrees dat verschillende doelgroepen in de steek gelaten worden.

Ze willen in hun toekomst ook graag een vervolg van het Artability-project. Dit betekent dat het een grote impact heeft gehad en dat het doel bereikt is. Ik hoop uit de grond van mijn hart dat dit ook mogelijk is. Enerzijds qua organisatie, anderzijds ook voor de middelen. Hopelijk kunnen ze de deelnemers het heft in eigen handen laten nemen met de nodige ondersteuning. Dit zou een goede zaak zijn om hen nog meer te laten participeren in de maatschappij. Ik ben er zeker van dat er enkele deelnemers zijn die de nodige capaciteiten hiervoor hebben. Dit kunnen ze in mei 2015 bewijzen tijdens hun reis naar Rome. Hier zullen alle partnerlanden samenkomen en hun bevindingen met elkaar kunnen delen. De geselecteerde deelnemers kunnen via deze weg reeds hun engagement tonen!

Als ik terugkijk op het verloop van de enquête, kan ik stellen dat ik tevreden ben. In het begin kwam het zeer moeilijk van de grond en heb ik veel veranderingen moeten doorvoeren. De ideeën zijn doorheen het proces vaak veranderd en het opstellen van de vragenlijst verliep ook niet altijd even vlekkeloos. Eenmaal dat de enquête klaar was, moest ik de deelnemers nog trachten te motiveren. Uiteindelijk is het allemaal wel los gelopen. Sommige vragen werden zeer kort beantwoord, maar dat is het risico bij schriftelijke enquêtes. Nadat ik alle ingevulde enquêtes verzameld had, kreeg ik schrik of ik wel voldoende informatie eruit zou krijgen door de korte antwoorden. Nadat alles vertaald werd en in een document samen gezet, kreeg ik een duidelijker overzicht. Er kwamen verschillende verrassende antwoorden naar boven waar ik zeer blij om was. Ik hoop dat ik met deze resultaten mijn stageplaats kan verder helpen. Het was een goede timing om de enquêtes af te nemen: de resultaten kunnen gepresenteerd worden op de meeting met de partnerlanden in Rome.

In het begin kwam de vraag naar voren waarom de deelnemers vaker afwezig waren. Ik kan spijtig genoeg geen directe link leggen met de enquête. De deelnemers komen graag, maar zijn soms afwezig. Dit kan te maken hebben met hun ziekte b.v. door opname of verandering van medicatie. Daarnaast is de afstand voor sommigen te groot om tot aan het kantoor te geraken.

Verder hoop ik ook dat ze de resultaten kunnen gebruiken als een tussentijdse evaluatie om te zien waar ze in de toekomst naar toe willen gaan. De aanbevelingen die de deelnemers hebben aangegeven zijn ook zeer handig. Ik hoop dat ze hier iets aan kunnen veranderen in de toekomst.

5. Slot

Dit is de laatste stap om de opleiding Social Work af te sluiten. Via het eindwerk probeerde ik me verder te verdiepen in mijn stageplaats en de projecten die er georganiseerd werden. Ik wilde onderzoeken welke effecten het Artability-project op de deelnemers had.

Via enquêtes heb ik dit trachten te onderzoeken. Het was geen gemakkelijke weg, maar uiteindelijk bleken de resultaten positief te zijn. In het begin had ik het onderzoek onderschat. Ik dacht dat het vlotter zou verlopen, maar er stonden enkele organisatorische en culturele drempels in de weg. Naarmate de tijd vorderde, wist ik hiermee om te gaan en dit eigen te maken. Ik kon de werking en de resultaten linken met de opgedane kennis vanuit de opleiding.

Ik heb een beeld kunnen vormen over de visies van de deelnemers. Verder heb ik me hierdoor kunnen verdiepen in hun leefwereld. Ik heb zeer veel geleerd door dit project uit te voeren. De deelnemers gaven aan dat ze tevreden waren en dat het een positieve wending in hun leven heeft gegeven.

Ik ben tevreden over de resultaten en hoop dat ik mijn stage verder heb kunnen helpen om een beter beeld te vormen over de ervaringen van de deelnemers. Verder hoop ik ook dat ze Artability verder kunnen zetten na de einddatum.

Ik kijk met veel plezier terug op deze periode. Het was een leerrijke periode die niet altijd even gemakkelijk was. Voor mij is de cirkel rond. Ik heb mijn einddoel eindelijk kunnen bereiken en ik ben nu echt klaar om in het werkveld te stappen! Ik sluit dit hoofdstuk af met een grote glimlach op mijn gezicht!

6. Bronnenlijst

Boeken

BAARDA, B., (2014), Dit is onderzoek, (pp. 192). Groningen

BRANDER, P., GOMES, R., KEEN, E., LEMINEUR, M.L., OLIVEIRA, B., ONDRAEKOVA, J., SURIAN, A., SUSLOVA, O., (2001). Kompas - Een handleiding voor mensenrechteneducatie met jongeren (pp. 413). Antwerpen

GEUDENS, H., WALGRAVE, L., (1993). Straathoekwerkers en straathoekgangers: een succesvolle relatie? (pp. 142). Leuven

VERBRUGGEN, A., TUTELEERS, P., GRYP, D., PONTEUR, F., (2012). Sociaal > weer < werk – Positionering vanuit beroepsethiek (pp. 198). Gent

Internet

BOUMANS, J., (2012). Een onderzoek naar de grondslagen van empowerment van kwetsbare groepen [on-line]. Beschikbaar:

[https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Naar%20het%20hart%20van%20empowerment%20\[MOV-177839-0.3\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Naar%20het%20hart%20van%20empowerment%20[MOV-177839-0.3].pdf)

Geraadpleegd op: 6 april 2015

DEIALA, P., (2014). Artability [on-line]. Beschikbaar: <http://www.antigone.gr/en/projects/>

Geraadpleegd op: 6 april 2015

DE VRIENDT, J., (2010). Paulo Freire – De pedagogie van de onderdrukten [on-line].

Beschikbaar: [http://www.socius.be/Paulo+Freire+-](http://www.socius.be/Paulo+Freire+-+pedagogie+der+onderdrukten?structure=Denkers+en+doeners&page_ref_id=253)

[+pedagogie+der+onderdrukten?structure=Denkers+en+doeners&page_ref_id=253](http://www.socius.be/Paulo+Freire+-+pedagogie+der+onderdrukten?structure=Denkers+en+doeners&page_ref_id=253)

Geraadpleegd op: 4 april 2015

DE VRIENDT, J., (2010). Timothy Leary - de roos van Leary [on-line]. Beschikbaar:

[http://www.socius.be/Timothy+Leary+-](http://www.socius.be/Timothy+Leary+-+de+roos+van+Leary?structure=Denkers+en+doeners&page_ref_id=177)

[+de+roos+van+Leary?structure=Denkers+en+doeners&page_ref_id=177](http://www.socius.be/Timothy+Leary+-+de+roos+van+Leary?structure=Denkers+en+doeners&page_ref_id=177)

Geraadpleegd op: 2 april 2015

EFTIGIA, N., (2013). Κώδικας Δεοντολογίας Συλλόγου Ελλήνων Ψυχολόγων [on-line].

Beschikbaar: <http://blogs.auth.gr/eftyniko/?p=23>

Geraadpleegd op: 27 april 2015

MCLEOD, S., (2014). Maslow's Hierarchy of Needs [on-line]. Beschikbaar:

<http://www.simplypsychology.org/maslow.html>

Geraadpleegd op: 2 april 2015

VANE, J., (2013), Werken met de roos van Leary [on-line]. Beschikbaar:

<http://www.demeyboom.nl/Fragment1DeRoosvanLeary.pdf>

Geraadpleegd op: 6 april 2015

VETTENBURG, N., (2009), Maatschappelijke kwetsbaarheid op school [on-line].

Beschikbaar: http://www.welwijs.be/presentaties_studiedag_okt09/2009Vettenburg.pdf

Geraadpleegd op: 4 april 2015

VLASTROV, (2014), Theorie van maatschappelijke kwetsbaarheid [on-line]. Beschikbaar:

<http://www.straathoekwerk.be/Straathoekwerk/Fundamenten/maatschappelijkekwetsbaarheid/tabid/492/Default.aspx>

Geraadpleegd op: 4 april 2015

VLASTROV, (2014), Theorie van de presentie [on-line]. Beschikbaar:

<http://www.straathoekwerk.be/Straathoekwerk/Fundamenten/Presentie/tabid/493/Default.aspx>

Geraadpleegd op: 4 april 2015

Cursus

DE DECKER, K., (2014), Psychopathologie. (pp. 120). Hasselt

DANIELS, J., (2012), Communicatieve vaardigheden. Communicatietheorie van Watzlawick. (pp. 33). Hasselt

PACHEN, A., (2014), Bijzondere methoden, technieken en deontologie in het maatschappelijk werk: Methodisch agogisch werken. (pp. 41). Hasselt

NOELMANS, D., (2014), Bijzondere Methoden, Technieken en Deontologie in het Maatschappelijk werk: Groepsmaatschappelijk werk. (pp. 65). Hasselt

MATTEUS, G., (2014), Bijzondere Methoden, Technieken en Deontologie in het Maatschappelijk werk: Werkzittingen. (pp. 93). Hasselt

Niet-gepubliceerde werken

ANTIGONE. (2012). Information about Antigone. (niet-gepubliceerde nota, Thessaloniki)

ANTIGONE. (2014). Information about Antigone. (niet-gepubliceerde nota, Thessaloniki)

ANTIGONE. (2014). Artability data collection. (niet-gepubliceerde nota, Thessaloniki)

ANTIGONE. (2014). Artability – influence of art. (niet-gepubliceerde nota, Thessaloniki)

BASISINFORMATIE EINDWERK

VOORNAAM : Hille

NAAM: Hermans

KLAS : 3 MAW

DEPARTEMENT : PXL Social Work

ACADEMIEJAAR : 2014-2015

TREFWOORD : Personen met een psychiatrische problematiek.

TITEL : Krachten en drempels die deelnemers ervaren door de workshops van Artability in Thessaloniki (Griekenland).

SAMENVATTING :

Ik kreeg de kans om mijn stage te doen binnen Antigone - Information and Documentation Centre on racism, ecology, peace and non-violence in Thessaloniki (Griekenland). Hier werd ik in het Artability-project gezet waar mensen met een beperking wekelijks samenkomen in workshops rond kunst. Hun werkwijze is zeer laagdrempelig, mensen kunnen vrij instappen. De doelgroep zijn personen met een psychiatrische problematiek en worden begeleid door een leerkracht, psycholoog en psychiater. Binnen Artability vertrekken ze vanuit de visie dat iedere deelnemer over talenten beschikt en tracht deze te achterhalen door middel van de workshops. Ze krijgen de kans om op een rustige plaats zich op artistiek vlak te ontplooiën. Dit gebeurt samen met lotgenoten, ze krijgen steun van elkaar.

Het project is in januari 2014 van start gegaan. De begeleiding van mijn stageplaats wilden graag weten of de deelnemers tevreden waren over het project en kijken of het een impact heeft gehad op hun leven. In eerste instantie wilden we diepte interviews afnemen, maar door de taalbarrière zijn we daar op teruggekomen. Uiteindelijk werd er besloten om een tevredenheidsmeting af te nemen door middel van een schriftelijke enquête.

Er werden tien vragen opgesteld om te achterhalen of ze tevreden waren en welke impact dit op hun leefwereld heeft gehad. De vragenlijst werd door tien deelnemers ingevuld.

Het project werd opgesteld om mensen te ondersteunen en samen op te zoek te gaan naar hun talenten. De reden waarom de deelnemers gestart zijn met het project verschilt

van persoon tot persoon. De meerderheid gaf aan dat ze een hobby zochten. Daarnaast gaf 30% aan dat ze reeds bezig waren met tekenen, maar zich verder wilden scholen.

Antigone wilde weten waar de deelnemers tevreden over waren en waar er verandering in kon komen? Dertig procent was zeer tevreden en voelde zich gelukkig. Twintig procent apprecieerden de hulp van de leerkracht en psychiater. Er waren enkele opmerkingen waar verandering in mocht komen.

De verwachtingen van zeventig procent van de deelnemers zijn vervuld! Ze hebben hun contacten verder kunnen uitbreiden en vinden het fijn dat ze samen kunnen komen met lotgenoten.

Vanuit de organisatie probeert men een zeer laagdrempelige werkwijze toe te passen. Zowel hulpverlener als cliënt staan op gelijke hoogte en er wordt een zeer familiale benadering toegepast. De deelnemers zijn zeer tevreden over deze werkwijze en spreken met veel lof over de begeleiding. Ze krijgen voldoende steun, zowel van de begeleiding, als van de groepsleden.

Het Artability-project duurt twee jaar en loopt stilaan ten einde. 80% van de participanten zou het project nog verder willen zetten na de einddatum. Ze vinden dat het een grote impact heeft gehad op hun leven. Ze voelen zich gelukkig en vinden steun in de groep. Anderen willen dan weer hun tekentechnieken verder ontwikkelen.

De resultaten van de enquête werden ondersteund door wekelijkse dagboeken. Hier wordt een beeld gecreëerd over de werkwijze tijdens de sessies. Er komt sterk naar voren dat de omgang tussen de leden en begeleiding zeer laagdrempelig en familiair is. Er hangt een zeer goede groepssfeer, waardoor de leden blijven terugkomen.

Het uitwerken van de enquête verliep niet altijd even vlot. Dit kwam door de culturele verschillen en onvoldoende kennis van de Griekse taal. Uiteindelijk kan er toch een beeld gevormd worden rond de ervaringen van de deelnemers. Ze zijn over het algemeen tevreden en hebben kleine opmerkingen over de werking. Er zijn enkele opmerkelijke uitspraken gedaan, waar je merkt dat het project wel degelijk effect heeft gehad. Sommigen zijn zeer eenzaam en kijken uit naar de sessies. Anderen zien het project dan weer als een 'schuilplaats voor de harde buitenwereld'.

Binnen dit eindwerk wordt de tevredenheidsmeting afgenomen, maar wordt er ook een beeld geschept over de werkwijze tijdens de sessies. Verder kunnen er theorieën gevonden worden die de visie van de organisatie en het Artability-project weerspiegelen.